This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

Digitized by Google

JIŘÍ KARÁSEK ZELVOVIC CESARE BORGIA

Digitized by Google

Digitized by Google

CESARE BORGIA

Digitized by Google

Spisy
Jiřího Karáska ze Lvovic

Svazek dvanáctý

Cesare Borgia

Digitized by Google

Jiří Karásek ze Lvovic

CESARE BORGIA

DRAMATICKÁ BÁSEŇ

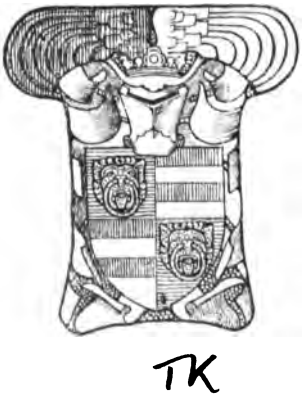

Digitized by Google

PG5038
K37 C4

ČEŠTÍ AUTOŘI SVAZEK VII
VEDE A VYDÁVÁ K. NEUMANNOVÁ, PRAHA-OLŠANY 45

VYŠLO ROKU 1908 V KNIHTISKÁRNĚ A. MALÍŘE NA KRÁ-
: LOVSKÝCH VINOHRADECH :

Digitized by Google

OSOBY

CESARE BORGIA, VÉVODA Z RIMINI A SPOLETA

MARIA HENRIQUEZ, VDOVA GIOVANNA BORGII, VÉVODY Z GANDIE

ISABELLA, JEJÍ DCERA, PROVDANÁ ZA MARKÝZE MANTUÁNSKÉHO

LUCREZIA BORGIA, CHOŤ ALFONSE, VÉVODY Z ESTE

PAPEŽ ALESSANDRO VI

ANGELO (PRINC GIORGIO Z MEDICI)

KARDINÁLOVÉ:

GIULIANO DELLA ROVERE

ADRIAN DE CORNETO

Digitized by Google

FRANCESCO SODERINI

DOMENICO GRIMANI

NICOLO DE FIESCHI

GREGORIO ALIDOSI

ASCANIO CARRIALE

RAFFAELE RIARIO

ALESSANDRO FARNESE

GIULIA, SESTRA FARNESOVA, OVDOVĚLÁ VÉVODKYNĚ ORSINIOVÁ

CAMILLA FEDELE, JEJÍ PŘÍTELKYNĚ

MICHELE CORIGLIA, DŮVĚRNÍK CESARŮV

ŠLECHTICI:

LORENZO SACCHETTI

ANTONIO PITTI

TEOFILO ROTA

PAOLO PITIGLIANO

GUIDO PAZZI

Digitized by Google

CONDOTTIEROVÉ:

VITELLOZZO VITELLI

OLIVEROTTO DA FERMO

PAGOLO ORSINI

ŠLECHTIC

ŠLECHTIČNA

DVĚ PÁŽATA

ČTYŘI VOJÍNI

JINÍ DVA VOJÍNI

VELITEL STRÁŽE

KARDINÁLOVÉ

DVOŘANÉ

ŠLECHTICI

ŠLECHTIČNY

KNĚŽÍ

PÁŽATA

Digitized by Google

KOMORNÍCI

PAPEŽSKÉ VOJSKO

CESAROVO VOJSKO

VÉVODSKÁ GARDA

VOJSKO CONDOTTIERŮ

RŮZNÉ MASKOVANÉ OSOBY KARNEVALOVÉ

STRÁŽ

HLASATELÉ

Digitized by Google

PRVÉ DĚJSTVÍ

Drama se počíná roku 1498. Scénou je slavnostní sál v paláci Cesarově, v jehož hloubi viděti schodiště a vchod do palácové kaple. S obou stran sálu řada dveří, lakovaných, vykládaných mosaikami. Stěny pokryty koženými tapetami se zlatými arabeskami. Strop, zlatem zdobený, propleten mřížováním, a je na něm zavěšeno několik lustrů se svícemi. Na stěnách veliké portréty. Jinak je sál bez nábytku. Při stěnách jsou krby s kamennými okrasami, stylisovanými v heraldického býka Borgiů. Jiné ozdoby sálu, jenž má základní barvu temně zelenou, provedeny v podobách poletujícího ptactva, zobajícího hrozny, a okřídlených, nahých amorettů. Dveře kaple jsou zpola otevřeny. Papežští vojínové jsou zde na stráži. V kapli je právě výroční zádušní mše za vévodu z Gandie, konaná u přítomnosti Alessandra VI a všeho papežského dvora. Slyšeti odtud chvílemi zpěv, provázený varhanami. Dvě pážata vyjdou z kaple a jdou do dveří v levo.

PRVNÍ PÁŽE. Jak dlouho trvá mše!
DRUHÉ. Snad Cesare
Chce všechny hříchy dnes si odmodliť.

Digitized by Google

PRVNÍ. To nestačilo by mu století. *Zajdou.*
Z kaple vyjde šlechtična, ji provází dvořan. Odcházejí v pravo.
PRVNÍ VOJÍN. Již odcházejí — konec bude snad.
DRUHÝ. Je dlouhá chvíle tu.
TŘETÍ. A nuda jen.
DRUHÝ. Hned hrál bych v kostky.
ČTVRTÝ. Tady, na stráži?
PRVNÍ. Na víno pak si zajdem'.
ČTVRTÝ. Pozor teď!
Zas vycházejí z kaple šlechtici.
Na scénu vyjdou Sacchetti, Pitti, Rota. Pážata z leva vracejí se do kaple a kloní se jim.
PITTI. Když do kaple šel průvod, viděl jsi
Don Cesara?
SACCHETTI. Byl divně pobledlý,
Jak vystoupil by z hrobu.
ROTA. Hleděl jsem
Naň chvíli teď: je věru změněný.
Jak v dálku hledí . . . při tom dotýká
Se rukou věcí všech, jak hledal by
Co's mrtvého.
SACCHETTI. Je jiný, pravdu díš . . .
ROTA. Též papež zachmuřen je, zestárlý
A zlomen bolem. Jeho černý zrak,
Jenž jindy veselím byl rozjasněn,
Dnes je jak zhaslý . . .
PITTI. Velmi trápí se.
ROTA. Proč právě v Cesarově paláci

Digitized by Google

Nařídil Alessandro sloužiti
Rekviem za vévodu z Gandie?
PITTI. Snad očistiť chce celý tento dům
Od viny záhadné . . .
SACCHETTI. Já přemítám,
Však marně, nad tou vraždou doposud . . .
PITTI. A jiných nezpomínáš zločinů?
Jak zrádně uškrtiti Cesare
Pietra z Medici dal ve spánku?
A kolik otráveno zákeřně
Tím jedem Borgiů našich šlechticův
A kardinálů, kteří po chuti
Nebyli Cesaru? A přece dál'
Zde vládnou Borgiové, ač zločinů
Jich počet dávno již je dovršen.
Moc jejich vzrůstá.
SACCHETTI. Savonarola
Je marně proklel.
PITTI. Trůn jich pevný jest.
Z plamenů florentských k nim nedojde
Ta kletba bezmocná . . .
ROTA. Rod záhadný!
Pln ducha, stvořen býti milován —
A při tom plný úkladnosti v tmách,
V nichž nenasytně šílí Cesare.
SACCHETTI. To jméno „Cesare!" když zaslechnu,
Mně jest, jak procházel bych branou lvů . . .
ROTA. Jen mlčení ho časem prozradí,
Po veselosti, trysklé ohnivě:

Digitized by Google

To úmysl v něm zraje záhubný . . .
PITTI. Řím všechen změnil se, co Borgiové
V něm vládnou. Vzduch je dusně ponurý,
Jak purpurový: vraždy šílenství
V něm hoří. Všechno žije zrychleně:
Hod za hodem, rok celý karneval . . .
ROTA. Rozkoše vegetace vyhání
Však temně rudé ratolesti jen . . .
SACCHETTI. Když Cesare jde domů za jitra,
Kol paláců, jichž mramor dýše chlad
Ve stínu hlubokém, vždy usmívá
Se zlomyslně, jako pro sebe . . .
PITTI. Jest démon!
SACCHETTI. Přes proud jakých podsvětí
Jej Charon převáží? Smrt věstí jen
Tvář jeho tomu, v nějž se zahledí.
ROTA. Já marně přemýšlím, kam směřuje
Tou zločinností? Chce snad papežem
Se státi?
SACCHETTI. Více!
ROTA. Králem v Romagni?
SACCHETTI. Chce podrobiť si jako despota
Svět celý . . .
PITTI. Věru, nyní jisto je,
Že šílí. Neboť pouze šílenec
Se pro své čelo urvať odváží
Tak temný vavřín zmaru.
ROTA. Proto jen
Se mohl bratrovraždy odvážiť . . . !

Digitized by Google

SACCHETTI. Jak Alessandro měl rád Giovanna!
Byl líbezný, ba tak jemný, lichotný.
Vlas vonný, kučeravě načesán
A černý, jako modře poprášen,
Se temnil nad bledými tvářemi.
Měl mnoho štěstí v římských ložnicích
A u papeže . . .
ROTA. Proto Giovannu
Bandity dýka život zkrátila.
CORIGLIA *vstupuje ode vchodu kaple. Zaslechne poslední slova. Ironicky.*
Zas' Cesare a zase spiknutí!
O ničem jiném ani Římané
Už mluvit' neznají. Já pravím však:
Je velký Cesare — chce velkou vlast!
ROTA. Je Španěl. Jak by mohl věděti,
Čím Italie trpí?
PITTI. Španělsky
S papežem mluví.
SACCHETTI. Spíše pohan je,
Než Španěl. V znaku býka rudého
Má Borgiů rod, já skoro řekl bych,
Že Apis je to.
ROTA. Ano, Cesare
Je pohan: ani znáti nechtěl bych
Hrůz zpurných, které stále vymýšlí
V tajemné skrýši temné hlavy své.
CORIGLIA. Řekněte „Antikrist"! To lépe zní.
Však méně naklánějte šíjí svých,

Digitized by Google

Když na vás upře zraky. Pohledů
Snad nesnesete jeho? Ostré jsou.
Sám zve je „zlaté dýky“. Kovové
Jsou zřítelnice ty, jsou jako bronz,
Jak amalgamu kapky záhadné.
Vše leptají, nač náhle pohlednou,
Ač samy, zdá se, že jsou bez hnutí.
Vše zraňují jak hroty. Nejlepší
Jsou meče to, jež tasí Cesare
K své obraně. Zrak věru takový
Míť může pouze vladař rozený.
A jeho hlas! Jak rozkazovať zná!
Do nervů všech hned chvění rozlévá
A vášeň prudkou. Musí každý jíť
Za jeho vůlí. K slavným vítězstvím
On může vojsko vésti jediný.
A proto dobře jest, že valencský
Svlékʼ purpur. Vždy byl vojín. Nikdy kněz.
ROTA. Jsi chvalořečník dona Cesara.
Je Španěl jako ty.
CORIGLIA. Je velký muž.
SACCHETTI. Rád byl bys jeho stínem, jak se zdá.
CORIGLIA. I tak bych jenom získal.
PITTI. Ale v čem?
Však nechme hádek! Není konec mše?
CORIGLIA. Za chvíli bude. Papež umdlen je.
Byl schvácen mdlobou. Blízký kardinál
Ho zachytil — snad málem byl by kles'.
PITTI. Do kaple půjdu. *Odchází.*

Digitized by Google

SACCHETTI. Jdu též! *Jde za Pittim.*
ROTA. Žádný div,
Že Alessandro je tak sklíčený:
Oželet' syna, jehož miloval
A mysliť sobě, *tak* že zahynul . . .
CORIGLIA. I jiné bolesti ho svírají.
ROTA. Již kvapem stárne.
CORIGLIA. Krásný byl kdys' muž.
A chytrý.
ROTA. Borgia: vše tím řečeno. *Odejde do kaple. Angelo vejde v rouše dominikánského mnicha. Je to sličný, mladičký hoch, se zamyšlenými, kosatcově modrými zraky pod zlatorusým, nachmuřeným obočím. Husté, vlnící se plavé kadeře lemují jemný, skoro ženský obličej, z rukávů mnišského roucha se odhalují chvílemi bledé ruce s dlouhými, štíhlými prsty. Je temperamentní, blouznivý, emfatický. Když vejde, usmívá se slabě, ale je cítiti, že jeho srdci je těžko a smutno.*
ANGELO. Bůh s tebou!
CORIGLIA. Vítej! Hledáš někoho?
ANGELO. Chci čekat' zde.
CORIGLIA. Jsi jistě z daleka.
ANGELO. Jsem z Florencie.
CORIGLIA. Ze San Marca snad?
ANGELO. Jak řek' jsi.
CORIGLIA. Vida. Snad ne naposled'
Žák Savonarolův?
ANGELO. Můj učitel
Byl Savonarola. To zapírat'

Digitized by Google

By bylo zbabělostí.
CORIGLIA. Opatem
Byl tvým?
ANGELO. Byl otcem spíš' mi.
CORIGLIA. Nemůžeš
Naň zapomenout' . . .
ANGELO. Jak by někdo moh'
Na *něho* zapomenout'? Nemožno!
CORIGLIA. Ty's miloval ho — hlas tě prozradil!
ANGELO. Muž veliký byl, svatý život veď.
CORIGLIA. Až příliš svatý v době pohanské.
Ten asketismus pouze zničil jej
A jeho příkrost k lidským slabostem . . .
Proč neshovíval více? Papeže
Měl také šetřit' ve svých kázáních.
Jen to mu připravilo záhubu.
ANGELO. Byl k lidem drsný, hříchy káral jich.
Mně zjevoval však nitro, tajemné
Jak rozsvícená lampa votivní
A něžné ke mně. Zbožňoval jsem jej.
Mlčení jako závoj bolestný
Se rozprostřelo po mé tváři vždy,
Když objal mne a pravil: „Angelo,
Chraň duše své od nástrah světa zlých!"
CORIGLIA. Savonarola v marné askesi
Rozkoše světa nikdy nechápal.
Vše hřích mu bylo.
ANGELO. K bohu vedl mne.
Ne k tomu, jehož basiliky lesk

Digitized by Google

V svém zlatě skrývá pohanský jen klam,
Kde plno Jupiterů, Venuší
Na svaté předělaných, Ježíše
Kde kněží chválí ústy pohanů —
Savonarola toho prorok byl,
Jenž na Golgatě krví skropil zem'.
Však dnešní svět jen ony bohy ctí,
Jež vykopává zase ze ssutin.
Z pohanských vinic v kalich posvátný
Krev vlévá temnou Baccha nahého.
GORIGLIA. Jak nezkušený světa ještě jsi,
Ty žáku mistra Savonaroly!
Já nedivím se tvému nadšení.
Byl Girolamo svůdný.
ANGELO. Viděl jsi
Též někdy jej?
CORIGLIA. Ba viděl. Náhodou
Ve Florencii měl jsem řízení.
To bylo pozdvižení! Všechno se
Hrnulo na náměstí. Šel jsem též.
„Savonarola bude kázati!" —
Tak s nadšením druh druhu sděloval.
Pak Girolamo vystoup'. Žhavý zrak
Měl prudký, který zrovna spaloval.
A jeho hlas! Ten doved' teprve
Vnikati v hříšné lidské svědomí.
Savonarola! Fanatický žár
Šel shromážděním, všichni plakali
A po kázání zvláštní hranici,

Digitized by Google

Směs „hříšných věcí“ snesli v plameny:
Závoje, šperky, samet, hedvábí,
Zrcadla, voňavky a ličidla,
A karty, kostky, knihy necudné,
Morganta, Boccaccia, Petrarcu,
Catulla, Ovida a Virgila,
A naposled Fra Bartolommeo
Své vlastní sochy nahé hodil tam,
Až všechno vzplálo v mžiku jediném . . .
To dobře bylo, ženskou ješitnost
Že káral, — ale přece chyboval,
Že Italii v klášter jediný
Chtěl předělati . . . Věčná odměna —
Toť k smíchu! Kdo by o ni ještě stál!
Neb co je věčnost? Věčná touha jen
Po břehu protějším, jenž dosažen
Být' nemůže . . . To buďme raději
Zde šťastni, kde být' můžem' . . .
ANGELO. Světec byl!
CORIGLIA. Tak nahlas, milý mnichu, v paláci,
Kde sídlí Borgiové, to nehlásej!
Je člověk stvořen, aby radost měl
Z vší krásy světa. Bozi pohanští
Jsou mrtví. Pravda. Ale smysl byl
V jich nesmrtelném: krásy užívat'.
ANGELO. Ne bůh, to z tebe mluví pohanství.
Ne síla to, jen slabost. Nechápeš,
Jak heroický Savonarola
V své ruce náhle stiskl vyhublé

Digitized by Google

To srdce, plné touhy života,
By jeho výkřik stlumil? Askese,
Ty řekneš, vše to byla bláhová.
Ne! *Síla* byla to, jíž ovládl
Pud těla, vášně, — aby zachoval
Svou duši jiné kráse, nadzemské.
Je všechno klamné, všechno liché je
Zde na zemi. Jest jiná, bílá říš',
Kde květin déšť a vůní křehký dech
Se snáší v půdu, v které andělů
Jen stopy zříti. Ať vás zpíjejí
Ty růže, padající s ňader žen
A o rozkoši šeptající mdlé,
Jež ruší spánek touze jinošské,
Ty z purpuru a z krve zardělé
Setkané plátky květů neřestných —
V nich život není, opojení jen,
Domnělá rozkoš, smyslů zmámení . . .
CORIGLIA. Pomalu, hochu! — — kázat' dovedeš,
Jak mistr Girolamo, řekl bych.
Však zkušenost ti chybí . . .
Ve dveřích kaple se objeví kardinálové Corneto a Riario. S nimi pážata.

Kardinál

Corneto vyšel. Brzy bude dvůr
Opouštět' palác . . .
CORNETO *k pážeti.* Kočár připraven?
PÁŽE. Již čeká, Eminencí.
RIARIO. Vyjdeme?

Digitized by Google

CORNETO. Dnes večer uzříme se ve ville
Vyslance benátského?
RIARIO. Dojista. *Odejdou.*
Z kaple vyjde kardinál Rovere.
CORIGLIA. Kardinál Rovere . . .
ANGELO. Ten vysoký
A hřmotný?
CORIGLIA. Ovšem . . . Nyní s bohem buď!
Má služba nastává . . . Je konec mše . . . *Odejde.*
Rovere kráčí do dveří v levo. Angelo s hlubokou poklonou vejde mu do cesty.
ANGELO. Mé promiň, kardinále, smělosti,
Jež staví tvoje kroky!
ROVERE *nevlídně.* Přeješ si?
ANGELO. Jsem z Florencie novic, z kláštera
San Marco.
ROVERE. Jméno tvoje?
ANGELO. Angelo.
ROVERE. A nějaké máš ke mně poslání?
ANGELO. Vzkaz nesu od přítele dávného . . .
ROVERE *drsně.* Já nemám přátel, slyšíš . . . Církve meč
Mne bojující v Římě všichni zvou,
Neb vědí, že jsem vojín a ne kněz.
Meč Pavlův více ctím, než Petrův klíč.
Jen hladcí dvořané zde přátel dav
Si získávají. Já mám soky jen
A nepřátele samé. Drsný jsem
A prudký, surový, a vzkřiknu rád
A nelichotím. Stále zamračen

Digitized by Google

Jsem posupně. Jak mohl zpomínať
By někdo na mne s láskou?
ANGELO. Přece byl,
Kdo zpomněl sobě v smrti hodině.
ROVERE. Kdo zpomenul by v taký okamžik?
ANGELO. Byl můj to opat — Savonarola!
ROVERE *překvapen*. Savonarola! — — Na mne zpomenul!
Měkce. Ach, ano, ano, přítel byl to můj . . .
ANGELO. Vždy, kardinále, mluvil o tobě,
Tvém nepřátelství k Borgiům s nadšením
A chápal, proč ne evangelium,
Proč meč jsi rukou prudkou uchopil . . .
ROVERE. Já marně chtěl jsem život zachrániť
Příteli Girolamu . . . Cesare
Naň příliš s Marianem papeže
Den co den štvali. A když posléze
Savonarola Alessandru sám
Psal, že trůn simonií uchvátil,
Byl ztracen. Ještě jsem se obrátil
Ke Karlu Osmému. Však marno již
Vše bylo. Slzy tryskly divoké
Mi z očí, když jsem zprávu obdržel,
Že Girolamo přec' byl upálen.
Ó hrůzo okamžiku, chápu tě,
Když člověk vidí propast plamennou,
Sám jícen pekla, kam ho vrhají —
A nebe k tomu mlčí lhostejné . . . !
Tu vypáleným očím může sám
Bůh zjeviti se hrůznou marností . . .

Digitized by Google

ANGELO. Byl mučen denně každou hodinu,
Že ztrácel na okamžik vědomí.
Však neodvolal. Stigma krvavé
Nes' na svém těle s hrdou něžností,
Jak damascenských růží by to byl
Květ, utržený v sadě klášterním.
Železo rozpálené s modlitbou
Na rtech svých vítal. Sami katané
Nad zmužilostí jeho trnuli.
Pak k popravě ho vedli. Biskup sňal
Mu roucho mnišské. Soudce rozsudek
Mu četl. Pevně Savonarola
Řek' k přítomným: „Můj Spasitel a Pán
Víc' trpěl za mne." Pak ho vhodili
Do plamenů. Já v mdlobě k zemi kles'.
Dav jásal rozkoší, když do Arna
Byl metán popel Savonarolův . . .
Týž dav, jenž před tím do prsou se bil,
Když Girolamo kázal, křičel teď:
„Pryč s mnichem!"
ROVERE. A jak na mne zpomenul?
Rci, jaký poslal Girolamo vzkaz?
ANGELO. Den před popravou ve svém vězení
Nám podával všem Savonarola
Večeři Páně. Při tom řekl mně:
„Angelo, po mé smrti odejdi
Do Říma! Vyhledej tam přítele
Giuliana Rovera a tento list
Dej jemu s pozdravem mým posledním."

Digitized by Google

Vyjme ze záňadří list a podává jej Roverovi, jenž jej přijímá s pohnutím a láskou.

ROVERE. Poslední pozdrav . . . přítel ubohý!
Má býti nepomštěn! Ne, nemožno,
By Borgiům dařily se zločiny
Tak snadno všechny . . . Nutno jednati . . .
ANGELO. Jak miloval jsem ho! A teď jsem sám!
Dřív' život byl mi jako barevný
A světlý zázrak vymalovaný
Na okně zlaté kaple . . . Nyní však
Bez barev, tmou je, pouští zoufalou . . .
Dřív' jaká ekstase, tak klekati
Den za dnem s ním tam v kapli před křížem!
S ním modliti se! Mohou zářnější
Být' hvězdy, než jsou svíce oltáře?
Či zázračnější schody nebes být',
Než stupně tyto k tabernaculu?
Je stříbro matné, šarlat vybledlý
Před slávou Proměnění: cherubů
Dav s nebes přichází v ten okamžik
Ve vůních myrrhy, v dlouhých řízách svých,
Zlatými poprášených lekníny,
By modlili se v světlech štíhlých svic . . .
Teď nemám přítele, teď žiji sám,
Však věřím, že mně bližší je sám bůh
Než druhým pouhou touto zpomínkou,
Když nad svou bolestí se nakláním,
Jak na kraj seď bych vyschlé cisterny
A volám: „Girolamo!" toužebně,

Digitized by Google

„Můj Girolamo!“
ROVERE. Mysli neztrácej,
Blouznivé dítě . . .
ANGELO *náhle prudce.* Dítě?! Ne! Jsem muž!
A jedna síla ve mně zůstala:
Nenávist k vrahům! K Borgiům nenávist!
Zda vidíš nyní? Zplála náhle tvář.
Jsem slabý ještě? Pomsty hodina
Udeří záhy. Běda Borgiům pak!
Neb myslí, že jsou silni. V ďáblových
Však spárech uchváceni, nebudou
Se moci brániť nenávisti mé,
Jež z boha vyšla . . . V ložích zlacených
Ať dále smilní, zločin dále ať
Je líbá na rty, chlipné rozkoší,
Je stihne pomsta . . . Mramor podlahy
Svou krví potřísní, a zoufale
Jich výkřik k stropům zazní ozdobným,
Kde v barvách svítí hříchy Sodomy.
Neb jaká zbabělost, *to* spáchati,
Takový zločin! Vytřeštěný zrak
Snad pochopí, že plamen uchvátil
Ne Girolama, jeho učení,
Však celý tento krvesmilný dům . . .
To bude poslední pak kázání,
Jež k Borgiům bude Savonarola
Ze svého pohřebiště plamenů
Hřmíť jako přízrak v uděšený sluch . . .
ROVERE. Ty, zdá se, nemstíš jenom mrtvého

Digitized by Google

Savonaroly: ještě jiná zášť
Teď mluví z tebe . . . Hochu, pověz mi,
Kdo jsi?... *Roztrhne pečeť listu Savonarolova a čte. V úžase.*
Ach . . . ty jsi Giorgio z Medici,
Vnuk Lorenzův.
ANGELO. Pietro otec můj
Byl, kardinále . . .
ROVERE. Savonarola
Tak příkře kázal proti němu vždy . . .
Jak stalo se, že tebe ujal se?! . . .
ANGELO. Když palác náš lid plenil vzbouřený,
Můj otec prchl. Pomoc Francouzů
Šel získat'. Ale Savonarola
Dal zvoniť v celém městě na poplach,
Když s novým vojskem otec přicházel.
Trůn náš byl zvrácen — ne však docela.
Arrabiaté znova spikli se.
Tu Borgiové, ač lhali přátelství,
Podtají dali otce uškrtiť,
Neb republiky snáze zmocniti
Se časem domýšlejí. Utratiť
Též chtěli mne, však Savonarola,
Ač rodu odpůrce, mne zachránil
A posledního Mediceje skryl
V klášterní roucho. Pozdě Borgiové
Své vrahy vyslali — byl v bezpečí
V San Marcu zatím novic Angelo . . .
A nikdo netušil v tom pobledlém
A mlčelivém hochu, bloudícím

Digitized by Google

Sloupovím kláštera a nádvořím,
Kde tráva vyrůstala zbujelá
V kamenech kolem studně pradávné,
Mstitele rodu, Borgiův odpůrce,
Jenž odplatu jim v srdci přísahal,
V hlaholu zvonů, v dýmu kadidel,
Co zbožný chorál chrámem truchle zněl . . .
ROVERE. Poslední Medici! Teď chápu vše.
ANGELO. Poslední ano, ne však nejslabší!
Ať Alessandro uzří s Cesarem,
Že Lorenzův vnuk, třebas oloupen
O purpur vládce, třeba stržen byl
Mu s čela Medicejů diadem,
Potrestat' dovede své odpůrce
I bez té zdoby . . . Otče, otče můj!
Jak byli zbabělí, když přepadli
Tě v noci, v loži, v spánku, bez meče!
Ó stíne nesmířený, vím, co chceš!
Tvé dítě nikdy nezapomene!
Tvůj přijde den jak Savonarolův . . .
Ať neúčastné hvězdy hledí dnes
Na zločin spáchaný, ať klidně dál'
Jde doba — — otcův osamělý hrob
A svatý popel Savonarolův
Mstitele najdou. Hýří vrahové
V komnatách dusných vůní horkých těl,
A jejich smysly, těžké Falernským,
Tak černým jako noc, zda chápají,
Že mstitel přichází? Vír spilosti,

Digitized by Google

Zpěv louten, lyr a viol lichotných,
Dráždivé lásky pážat, nahých žen —
Vše jeden otřes náhle přeruší:
A ti, kdo smáli se, pak pocítí
Děs smrti. Náhle vnikne v komnaty
Pohřebních pochodní kouř dusivý,
A místo lásky něžných, vonných slov
V sluch smuteční žalm bude zaznívať:
To bude konec . . . Krve záplava
Svět zalije, že nerozeznají
Hynoucí Borgiové v den poslední,
Zda slunce to, jež v purpurový stan
Se schyluje, či náhlá záplava
Jich vlastní krve. Hrdým kročejem
Přes mrtvoly jich dědic Lorenzův
Pak půjde, a ti, kdo ho uvidí
Tak kráčeť, než sám zajde v noci stín,
Se rozpomenou, že syn Pietrův
Nádhernou tryznu tuto vystrojil
Těm, které usmrtili Borgiové . . .
Za těchto slov, po skončené mši, dvůr papežův vychází z kaple. Sbor kardinálů, dvořanů, šlechticů, šlechtičen a kněží se počíná shromažďovati před kaplí, kde varhany hrají papežskou hymnu.
ROVERE. Dvůr vychází . . .
ANGELO *nenávistně.* Dvůr?! Spíše Sodoma
To rozzářila všechny barvy své,
Svůj přepych neřestný . . .
PRVNÍ VOJÍN *k čekajícím.* Teď ponesou

Digitized by Google

Sem Jeho Svatost . . . S cesty, s cesty již!
DRUHÝ. Ustupte, kavalíři! Průvod jde!
ŠLECHTIČNA. Chci požehnání dostať!
ŠLECHTIC. Tady stůj!
Zde v levo papežova nosítka
Ponesou jistě.
ŠLECHTIČNA. Nechci zmeškati!
A dole bude jistě velký sběh . . .
Z kaple vynášejí papeže Alessandra, mrtvolně bledého, zasmušilého stínem bolesti a stáří, ale dosud krásného, v šarlatových nosítkách. Nad ním je rozestřen baldachýn. Pážata ovívají papeže vějíři z pavích per. Papežské vojsko klestí cestu průvodu. Poslední vyjde z kaple Cesare Borgia, za ním jde Coriglia.
V tváři Cesarově je cosi tvrdého, temného, její krása je chladná, nehybná. Postava vysoká, širokých ramenou, je plná síly a vzdoru. Husté vlasy se rozlévají ve zpurných kadeřích zpod sametového biretu. Zřítelnice očí se zdají jako ze žlutého bronzu: pronikají vším, ale nezrcadlí žádného dojmu. Cesare čeká, až vyjde ze sálu všechen průvod.
ROVERE. Don Cesare . . .
ANGELO. Tam v dveřích?
ROVERE. Poznal's jej?
ANGELO *pro sebe, temně.*
To tedy on je . . . Ruko, proč se chvíš?
Proč najednou se vzdulo nitro mé
Zlou bouří?! Je teď třeba klidný býť,
Míť ruku jistou . . . Černou přízi svou,

Digitized by Google

Svůj osud, určení přísť budu dál . . .
Však přece zapomenouť nemožno.
Ten pohled, zdá se, mluví podivné
A hrůzné věci, přec' však veliké . . .
Ne . . . nesmím váhať . . . Nutno vykonať,
Co započal jsem . . . *Ke kardinálovi.*
Prvně vidím jej.
Je hrozný . . .
ROVERE. Hrozný?!
ANGELO. Démon.
ROVERE. Pravdu díš.
CORIGLIA *k Cesarovi.* Tvůj rozkaz, pane?
CESARE. Přijď až později! *Coriglia odejde.*
Cesare sejde do sálu, spatřiv Rovera, stane.
CESARE. Ty, kardinále, ještě čekáš zde?
ROVERE. Chtěl od tebe jsem zvědět', vévodo,
Zda přijmeš ještě v dnešní den . . .
CESARE *přeruší jej.* Ach, vím,
Vyslance Capella . . . Již ohlásil
Své vzkazy z Benátek. Já nespěchám,
A svatý otec ať sám rozhodne.
ROVERE. Ty dáváš tedy souhlas, vévodo . . . ?
CESARE. Mé páže donese ti ještě list . . .
Tam celý postup bude . . .
Všimne si Angela. Tento mnich?
ROVERE *v rozpacích.* Můj bratr.
CESARE. Bratra máš?
ROVERE. Je nejmladší.
CESARE. A věru málo je ti podoben.

Digitized by Google

ROVERE. Dnes právě přišel ke mně do Říma.
CESARE. Chce poznať Řím snad?
ROVERE. Ano. Dvora lesk,
Nádheru chrámů viděť, zkušenost
Zde shromáždiť si . . . Příliš mladý jest.
CESARE *k Angelovi.* Jsi novic dosud?
ANGELO *váhavě.* Novic, vévodo . . .
CESARE. Řím je tak svůdný. Krásou pomate
Jak žena. Plno očí toužebných
Je po ulicích, samí milenci
Jak chodili by jimi . . . Pozor měj!
Tu jak bys po sladké šel planetě,
Kde Láska sídlí jen, neb mimoděk
Ret ke rtu se tu blíží dychtivě,
V tmě hoří polibky, jak rubíny,
Tak žhavě . . . Ženy jsou tu smyslné
A obtížené skvosty, ohromným
Podobné magnoliím kypících
A silných květův. Ale k tváři tvé
Se špatně hodí tento mnišský šat,
Tak neúhledný. Věru, sličný jsi
Jak Narcis, jinoch z báje, při němž lze
Na tělo mysliť i na bílý květ:
V tvé pleti jemné nitky chvějí se,
Jež podobny jsou žilkám v achátu.
Líp šat ti bude slušeť pážecí.
K Roverovi. Jak jmenuje se hoch ten?
ROVERE. Angelo.
CESARE *k Angelovi.* Chceš pážetem býť dona Cesara?

Digitized by Google

ROVERE. Rci ano, hochu!
ANGELO *bojuje sám se sebou. Je viděti, že by rád dal projev svému odporu proti Cesarovi, že by rád vystoupil proti němu zřejmě. Ale váhavost nabývá vrchu.*
Myslím . . . Cesare . . .
Vévodo . . . promiň . . . Mnichem chci jen býť . . .
CESARE *s úsměvem.* Já kardinálem byl — a pohleď jen!
Dnes vojín ze mne a ne nejhorší!
ANGELO *pojednou pevně.* Chci přímý k tobě býti, vévodo!
Já nechci tebe klamať . . .
ROVERE *k němu tiše.* Pozor měj
Na řeč svou . . . !
ANGELO *s důrazem.* Z řádu dominikánů,
Jsem z Florencie přišel, vévodo . . .
Savonarola učil pohrdať
Mne světa marností . . .
CESARE. Jak líbí se
Mně hoch ten rázný. Škoda, škoda ho
Pro klášter . . .
ROVERE *omluvně.* Knězem chce býť, vévodo . . .
Pro jeho prudkost se naň nehorší!
CESARE. Mně líbí se. *K Angelovi.* Proč, hochu, životem
Chceš takto zhrdať? Savonarola
Ti hlavu zmátl. Savonarola,
Ten drsný, mračný Savonarola,
S očima černýma, jak vypálil
By pochodní žár jámy místo nich —
Zda přízrak není? Tmavé strašidlo?
Radosti nenáviděl, života,

Digitized by Google

Chtěl smrt jen, utrpení, zříkání.
A jeho bůh? Je krutý, děsivý.
Chrám jeho mrazí marnou askesí.
ANGELO. Byl křesťan v době, v níž svět veškerý
Pohanství propad' . . .
ROVERE *tiše k němu.* Hochu, mírni řeč!
K Cesarovi. Vévodo . . . !
CESARE. Nech ho! — — Tedy pohany
Jsme všichni tobě, hochu? Chtěl bych říc'
Jen jedno: Kéž jsme všichni pohané!
Jen tehdy byla radost na světě,
Jen tehdy kvetla rozkoš! Dnes je smrt,
Dnes rozklad všude, mdloba . . . Křesťanství
Nám vzalo krásu, vzalo velikost . . .
V těch bozích, třebas mrtvých, byla přec'
Jen síla . . . věříš? Něco povím ti.
Když v Portu d'Anzo sochu nedávno
Ze země Apollona vyzdvihli,
Lid, spatřiv její krásu, oněměl
Tak zbožným úžasem, že každý chvěl
Se kouzlem božstva, třebas mrtvého.
Bůh světla, sluncem náhle obestřen,
Se leskem cymofanů průsvitných,
Opálů mlékem stříbřil chvějivě
V své bledé nahotě. Lid cítil: bůh
To dávných předků. Všichni pojednou:
„Bůh!" zavolali v úctě nadšené.
Však ponurého Savonaroly
Bůh mračný, neúprosný — řekni mi,

Digitized by Google

Kde *jeho* božstvo? Jen v té krutosti,
Jen v bázni před ním? Vše to ničím je,
Když vidíš boha dávných pohanů:
Je štíhlý, jemný, jako ze sloni,
Jak obraz vytepaný ze stříbra,
Jak bledý úsvit slunce raního,
Je krása, radost a je život sám —
A přec' je bohem ve vší slávě své . . .
ANGELO. Což není slávou všeho zříci se,
Zde trpět', ale pro lepší svět žít'?!
CESARE. Dost' bylo bolu, čelo Dantovo
Jenž rydlem zryl, a dosti je těch hrůz,
Jež srdce lámou. Nechcem' trpět' již.
Chcem' žíti. V světě . . . a ne mimo svět!
Svit kouzelný chcem' vznítit' na zemi
A drahokamů žhavé odstíny,
Žár, oheň barev, světla průsvitnost,
To ať je život! Zraky mihavé
A zelené jak chrysoberyly
Ať rozevřeme v kraje zářivé,
A nazí, zcela nazí jako bůh
Ten pohanský ať v květů výdechu
Si zatančíme, plní rozkoše!
Je doba naše rozmach perutí,
Je síla, zpurnost, vzdorem kypící,
Ne už ta choroblivá ochablost,
Jež nazývala sebe křesťanstvím . . .
Než takto zoufat', chceme raději
Svět poskvrniti krásou hříchů svých . . .

Digitized by Google

ROVERE *tiše k Angelovi.*
Pamatuj na mstu . . . přijmi nabídku!
A neprozrazuj svého smýšlení,
Až chvíle pomsty náhle udeří . . .
ANGELO *náhle pevně.* Chci tobě sloužiť, jasný vévodo!
Coriglia vejde.
CESARE *k němu.* Zde nové páže . . . Šat mu barev mých
Dej obléci a vyuč službě jej!
CORIGLIA *překvapen.*
Ten zde — tvé páže, pane?! Žertuješ?
To dominikán z Florencie jest . . .
CESARE *ve smíchu.* Žák Savonarolův — to všechno vím.
Však nyní vstoupí u mne do služby!
ROVERE *s poklonou.* Než odejdem', mé díky, vévodo!
Všichni odejdou.
CESARE *sám. Nálada jeho se náhle zasmuší.*
Jak hořko dnes mně! Výroční je den,
Co musil zemřiť . . . *musil* Giovanni!
Kdo pochopí, co vedlo dýku mou?
Že nebyla to zištnost, nízká msta?
Že nutnost byla to a velký cíl?
Já bratrovrah! . . . Zda někdo pochopí,
Co v nitru svém jsem musil překonať,
Než mohl jsem se *toho* odvážiť!
Proč tedy slabost náhle zmocnila
Se mého srdce, jak bych musil báť
Se kletby, ztroskotání, zničení?!
Ne . . . vzchopiť musím všechny síly své,
A žhavý vzdor, byť ničil, zvítěziť

Digitized by Google

Teď musí . . . Sláb jsem, plakať nad něčím,
Co mrtvo bylo dřív', než zrozeno?!
Ne, slzy nesmí nikdy páliti
Mých zraků . . . Jenom prudká nenávist
Smí sálati z nich. Všechno pobledlé,
Měsíční světlo, stříbro, opály,
Je cizí mně, jenž šarlat miluji,
Ten symbol zvýšeného života
A naděje a vzdoru hrdého.
Osude! ty to slyš, že bojovať
Já nechci se stíny a s mrtvými,
Se spánkem jich. Neb toto srdce mé,
Jež pohrdá vším, pouze s životem
Chce boj, a všeho, všeho dosáhnouť
Chce jenom v světě, nikdy mimo svět . . .
Maria Henriquez vyjde z kaple, v smutečním šatě, sama. Jde jako v těžkém snu, její oči hledí mimo sebe, ale neuvědomují si ničeho. Její obličej, když spatří Cesara, náhle přijímá výraz svrchované úzkosti. Učiní krok zpět, jako by se chtěla vrátiti. Její zraky se teď vytřeští, zdají se nepřirozeně rozšířeny, jako by viděly děsivý přízrak. Cesare však, ještě bledší než dříve, s hlubokou poklonou vejde jí do cesty.
CESARE. Můj pozdrav, vévodkyně! Lekám tě? . . .
MARIA HENRIQUEZ *jej přeruší.*
Buď zdráv! *Chce odejíti.*
CESARE. Jak, paní?! Cize odcházíš?
Ty neodpouštíš?!
MARIA HENRIQUEZ *důstojně.* Nevím, vévodo,

Digitized by Google

Proč jdeš mi v cestu . . .
CESARE. Ano, celý rok
Jsme nemluvili spolu. Ještě dál'
My sobě máme býti cizí snad?
MARIA HENRIQUEZ. Tak bude nejlépe, můj vévodo . . .
Ty víš, co cesty naše rozvedlo.
Bůh odpusť tobě onen děsný čin.
Sám víš, co míním. Ani vysloviť
Já nechci toho. Není hříchu snad,
Jímž bys byl neobtížil svědomí.
Neb nebyl's nikdy chabý hřešiti
A nikdy silný hříchu litovať.
Však *onen* čin — ať bůh sám rozsoudí.
Že v tento dům jsem vešla v dnešní den,
To proto bylo, Alessandro sám
Že rozkaz dal mi, abych smuteční
Mši byla přítomna . . . Teď odejdu.
CESARE. Ne, nesmíš, vévodkyně, odejíť!
MARIA HENRIQUEZ. Chceš násilím mne tady zdržeti?
Chceš usmrtiť mne snad? Já nebráním
Se ani trochu. Ale to ti chci
Teď říci: slávy lačně hledaje,
Ni bratra pro ni zpupně nešetře,
Nenajdeš ničeho . . . než záhubu.
V poušť kdybys podíval se minula
A ptal se ruin, zvědět' mohl bys,
Že více bylo těch, co zhynuli,
Než co se stali hvězdou . . .
CESARE. Paní má,

Digitized by Google

Já nezapírám. Vrah jsem Giovannův
A chápu tvoji bolest. Ale rci,
Zda ptala jsi se někdy v srdci svém,
Proč Cesare se bratrovrahem stal?
Snad nemyslíš, jak lidé ostatní,
Že vraždím z rozkoše . . .
MARIA HENRIQUEZ *trpce.* Ty z Borgiů jsi!
Tím vše je řečeno. Je životem,
Co přinesli jste v Řím? Jak otravné
Jste květy rozsypali po Římě!
Horečkou, šílenstvím jste vznítili
A jedem otrávili všechen vzduch.
Ty polobůh jsi, vím to, Cesare.
Chceš nádherně svůj život vyžiti,
Své čivy do krajnosti napínáš,
Svou duši noříš v žhavé šílenství.
Však věř mi: více v odříkání mém,
V mé heroické melancholii,
V mém křesťanství je síly, odvahy —
Než ve tvém bezohledném pohanství,
V tvém štěstí pyšném, krví prosáklém
Vlastního bratra . . .
CESARE. Myslíš, paní má,
Že rád jsem vraždil?! A že veliká
To byla věc, že pro ni odstrčil
Mne Giovanni, by trůnu zmocnil se
A místo Alessandra Římu vlád'?
Ty víš, jak moci své znal využiť:
U sladkých kurtisán svůj trávil čas,

Digitized by Google

Milostné pletky — to byl jeho cíl.
A já měl poslouchat' ho! Měl jsem být'
Bez moci, slávy, pouhý kardinál
— A on snad papež, vladař?!
MARIA HENRIQUEZ. Přece však
Jsi neměl k tomu práva, Cesare,
Mít' srdce bez dna, vraždit' bezcitně,
Svůj purpur zdvihnout' z krve kaluží!
Já nechtěla bych slávy takové.
To raděj' odvrácena od žití,
Ze studně tmavé chci pít' marnost svou,
Než v očích míti odlesk zločinů,
Jichž dosud nikdo v světě nepoznal . . .
CESARE. Já ptal se duše své, zda velkost chce.
Pak nemohl jsem jinak jednati.
Je k tomu třeba síly. Cesare
Jenž nevšímavě všechny orgie
Po Římě prochází, ti praví teď:
On nikdy neokusí rozkoše,
Jež nízka jest. On lásky zřekl se
A žen a požitků, neb okouší
Jich každý. Více touží Cesare
Dosáhnout' v žití: Kde vy mrtvý vzduch,
Já cítím vítězných šum praporů.
Vy všichni díte: Na to nemysli! — —
Což méně mám být', nežli mohu být'?!
MARIA HENRIQUEZ. Proč nespojil ses raděj' s Giovannim?
CESARE. Nač jiný myslí, na to nemyslím,
A čin svůj sám chci pouze dokázat'.

Digitized by Google

V mém srdci všechno dosud hořelo,
Jen touha ne, být' jako ostatní . . .
Jsem silný. Kde je zpurná vichřice,
Jež chtěla by mou duši schýliti?
Ne, dosud vznáším pyšné čelo své.
Má hvězda svítí na ně! Konečně!
Ach ano! osud! Cítím — osud můj!
Má sláva! dílo! všechno! život můj!
Té moci nedostať, by větší byl,
Věř, paní, zločin, nežli zavraždiť
Vlastního bratra . . .
MARIA HENRIQUEZ. Marně, vévodo,
Se snažím rozuměť ti. Nechápu,
Co díš, však vím, co děláš: šílenství . . .
CESARE. Tu noc, než Giovanna jsem rozkázal
Přepadnouť v domě jeho milenky,
Sám sebe ptal jsem se: Nač báti se,
Když síla v nás je? Třeba užiť jí.
Já se sebou jsem samým zápasil,
Než v zápas se světem jsem vejíť moh'.
MARIA HENRIQUEZ. Na sobě dobyv toho vítězství,
Mníš, že jsi dobyl ostatního též?!
CESARE. Cíl vidím jasně, třeba cesta v tmách
Ležela dosud: zřím své poslání.
Moc všechnu sjednotiť chci v rukou svých.
To cíl je první. A to další pak?
Být' papež? král? být' vladař nejvyšší?!
Ach, vše to jest jen hnízdo nicotné
Pro orlí mládě. Orel jinam chce.

Digitized by Google

Království jeho jinde šíří se.
Hranice každá tísní jeho let.
Staletí zvrátiť, s bohem zápasiť,
Kdo dal mi touhu? V osud věřím svůj
A v sílu hvězd . . . A více nechci znáť.
Chci napřed ničiť, všechno strhnouti,
Co lživá nakupila staletí.
A potom dále půjde cesta má,
Již určil osud. Musím po ní jíť,
V tmách hoří fosforem, a hlava má
Ne jeden vínek, jednu korunu,
Veškerou slávu hrdě musí nésť . . .
MARIA HENRIQUEZ. Chceš zápasiti, ale nemyslíš,
Že můžeš klesnouť?
CESARE. Kdo by rozdrtiť
Mne mohl náhle? Bůh? V něj nevěřím.
A démon? Ten jsem sám. Kdo zkruší mne?
Šílenství? nemoc? stáří? lhostejnost?
Ne, doba přišla: všechno vykonám.
A napřed Italii vzkřísiť chci.
V močálu tomto vztyčím slávu zasʼ,
Uprostřed parasitů, ležících
Na vilných ňadrech žen, Imperium
Já znova postavím. A plémě mdlé,
Zkažené křesťanstvím, snad zmírajíc
Lesk slávy v zracích ještě zachytí,
Jež pro ně není. Řekni, paní má,
Je *bídný* tento cíl?
MARIA HENRIQUEZ. Vše děsí mne.

Digitized by Google

CESARE. Svou dobu přemoci, ach, to je vše!
A pro to všechno nésti: trpět' hlad,
Jíst' maso supů, místo z cisterny
Pít' vodu z bahna — rychle odvážit'
Se vraždy, všechno, všechno zdeptati,
Jen tak se stvoří zázrak, donutí
Se síla, by se z blesků zrodila,
Jen tak se vzkřísí mocné plemeno.
A tento osud, cítím, v sobě mám.
Ten nejvyšší dar chci mu vyrvati.
Má dráha počala se. Kročeji
Snad drtím slabé? Nesmím toho dbát'!
Mé srdce nesmí se teď zatřásti.
Jak zachvěje se, všechno klesne v nic.
MARIA HENRIQUEZ *odcházejíc, stane náhle, hlasem mírným, v resignaci, důstojně:*
Kam směřuješ, já nevím, vévodo,
Však jedno cítím: ze všech tvojích slov
Cos' prýští rudého, jak z inferna.
Giovanni mrtev . . . Nelze zapomnít'
To slabé ženě, třeba bez lásky
Šla kdysi vedle něho. Ale věz:
I kdyby moje neodpuštění
Na cestu tvou snad stínem padalo,
Tím nikdy nedávej se rušiti.
Jsem bez záští a bez pohrdání,
A když jsem časem s cesty tobě šla,
To bylo proto, že jsi děsil mne.
Buď tedy s bohem!

Digitized by Google

CESARE. S bohem, paní má!

Rozejdou se. Cesare chvíli váhá, pak učiní několik kroků, přemýšlí, a najednou, jako by střásal pochybnost, pevným krokem zaměří v své komnaty. Angelo, oblečen jako páže, vyjde ze dveří, v nichž stoje vyslechl rozmluvu Cesarovu s Marií Henriquez. Jest ještě bledší ve svém purpurovém rouchu pážete, stříbrem krášleném, s emblemy heraldického borgiovského býka. Zdá se, že se namáhá míti oči otevřeny, ale víčka jeho klesají únavou po prudkém duševním pohnutí, a ruce se intensivně třesou.

ANGELO. Jak chvěji se! Tak krásný, krásný byl!
Tak mocný! Pohledy mé ztrácejí
Jas vedle něho! Být' jím milován,
Proč pro takový osud duše má
Se nezrodila?! Na něm pomstíti
Smrt otce a smrt Savonaroly,
Jej zabiť! Běda! Tato myšlenka
Mně těchy nepůsobí. *Nutná* jest,
To cítím jen. Já neměl váhati,
Hned měl jsem prudce meč svůj chopiti,
Jím prsa Cesarova proklati . . .
Teď úzkost svírá srdce. Zbabělý
Jsem, medicejské slávy nehodný . . .
Mstíť musím . . . mrtvé? zabiť živého,
Jenž strojí ruku k činům velikým?
Je plný zla. Však také mládí pln.
Ne . . . musí být' to. Nač chci váhati?
Stín vstává otcův, Savonarolův.
Mne řídí jejich mrtvé pohledy.

Digitized by Google

Dech tají se. Sám sobě cizí jsem.
Mám strhnouti však v bídnou nicotu
To tmavé čelo, korunované
Genia paprskem? *Mám usmrtiť*
Myšlenku jeho? Není zločinem
To horším, nežli šarlat neřestí
Tak opojný, jak výdech pekelný?
Já slyšel jeho hlas, a cítil jsem,
Že není nikoho, kdo byl by jím . . .
Jak z pochvy meč, tak vyjde odvaha
Vždy z jeho prsou. Bytí vlastního
Chce meze do věčnosti rozšířit' . . .
Je síla . . . Proč bych láskou nemohl
Být' jemu? Co by lépe spojeno
Pak bylo? Slyším hlas tvůj, Cesare,
A váhám: raděj' chtěl bych zemříti.
A přece! viděly tě zraky mé!
A přece, orle! slyšel jsem tvůj let.
Lze zapomenout' orlích křídel těch,
Jež rozbrázdila vzduch? Ach! Nemožno!
Lze žíti dál?! Lze jiné míti sny?!
Sen jeden, Cesare! — a v tom je vše.

OPONA

Digitized by Google

DRUHÉ DĚJSTVÍ

Hraje se r. 1501 ve ville Cornetově, kde je hodovní slavnost. Oslnivě ozářené stěny jsou pokryty purpurovým atlasem, prošitým zlatými erby kardinálovými. Na stropě lovecká freska. Pod klenbou hoří na křížových zlacených trámech plno voskovic. Mimo to je na stěnách zavěšeno několik svítilen, jichž olej jest parfumován přísadou fialkové voňavky. S balkonu visí hedvábné koberce, prošité a propletené vavřínovými guirlandami. Podlaha jest mosaiková. V mramorových krbech plaje oheň, sycený vonným jalovcem. Ovzduší je zlatě opojeno světlem a teplem, omámeno výdechem pižmové ambry a cyperského prášku.

V pozadí otevřené veliké dveře do hlavního sálu zjevují jídelnu, jejíž stěny, pokryté flanderskými tapetami, vykrášleny jsou koberci, sochami a malbami z pohanské mythologie. V středu se prostírá ohromná mosaiková tabule, na níž je rozestaveno zlaté a stříbrné náčiní. Vprostřed tabule je pečený páv, okrášlený pery a rozestřeným chvostem, kolem jsou pyramidy ovoce, kouřící se zvěřina, kořeněné ragouty po způsobu neapolském, vázy s květinami, sochy pohanských bohů z páleného

Digitized by Google

cukru, marcipánu, cedrových ořechů, pistacií a mandlí, křišťálové poháry, okrášlené benátským drátkováním, láhve černého falernského vína a šumivé moscatelly ď Asti.

U tabule kardinálové Corneto, Fieschi, Riario a Alidosi s Lucrezií Borgiou a s Isabellou. Mimo ně různí šlechtici se šlechtičnami. Lucrezia s Isabellou je vážná, mlčelivá, ostatní živě se baví. Černá pážata, zdobená zlatým brokátem, s těsně přiléhavými kostumy, že je všechny záhyby těla znáti, řídí s komorníky obsluhu hostí, z nichž někteří také usedli u jaspisových menších stolů, jiní, stojíce ve skupinách, rozmlouvají.

Dům je plný smíchu, křiku a hluku číší. Ve vedlejším sále v levo hraje k tanci orchestr viol, fléten a harf. Na scéně, kterou chvílemi přecházejí jednotliví hosté z jídelny do tanečního sálu a zpět, v popředí stojí Rovere se Soderinim. Oba mají dlouhé hedvábné fialové pláště na způsob mnišské řízy, lemované tmavočervenou liščí kožešinou. Hovoří důvěrně pro sebe.

ROVERE. Je nutno Giorgenta a Perugia
Se zmocnit' dříve . . . Oba stvůry jsou,
Jak Alessandru, tak i Cesaru
Vší duší oddané . . .
SODERINI. Je dávno již
To obstaráno.
ROVERE. Tedy souhlasím.
Však přece toto celé spiknutí
Se nezdá dobře připraveno být',
Jak Cornetovi řek' jsem před chvílí.

Digitized by Google

SODERINI. Tři léta chystáme již tento čin.
Lze ještě déle všechno odkládat',
Až papežova trůnu Cesare
Se zmocní sám?! Pak běda, běda nám!
ROVERE *nevrle.* Nuž', staň se tedy! Je zde Angelo?
SODERINI. Já též ho čekám. Zprávy přinesl
Zas' včera z papežova okolí.
ROVERE. Jsou příznivé nám?
SODERINI. Málo.
ROVERE. Chystá se
Co's proti kardinálům?
SODERINI. Cesare
A Lucrezia mají skrytý plán.
Však dosud nelze čehos' vyzvědět',
Než že jim Alessandro odpíral
A že se zhrozil sám jich úmyslů.
Však dnešní večer na vždy zmaří vše.
A zítra Borgiů celá rodina
Víc' pro Řím nebude, než těžký sen . . .
ROVERE. Jste všichni plní víry. Pochybnost
Však přece mám. Je lstivý Cesare,
A Lucrezia drápy sametné
Zná měkce zatít', ale bezpečně . . .
SODERINI. Teď vše jim selže. Zítra papežem
Se stane Domenico Grimani.
Tak usneseno. *Hluk ve vedlejší síni.*
Jaký to však hluk?
ROVERE. Je konec tance. Hudba dohrála.
SODERINI. V zahradu pojďme! Vše se hrne sem. *Odejdou.*

Digitized by Google

Z taneční síně vycházejí dámy a kavalíři, mezi nimi Pitigliano, Pazzi a Sacchetti. Pak je viděti rozmlouvající kardinály Farnesa, Grimaniho a Carriala. Giulia Farnese jde s Camillou Fedele. Giulia je v šatě šeříkově modrém, s rukávy z alexandrijského sametu, s hřebenem ze slonoviny a drahokamů ve vlasech. Camilla jest oblečena do sametového brokátu, posetého zlatem a perlami. Na konec se vyhrne dav tanečníkův a tanečnic, přestrojených za postavy z mythologie, bohy a nymfy, za poustevníky, myslivce, tuláky, astrology, šašky, čerty, Turky, vojíny a kurtisány.

GIULIA. Jsem unavena!

CAMILLA. Byl tak rozkošný
Ten tanec.

GIULIA. Lucrezia netančí?

CAMILLA. Dnes je tak vážná.

GIULIA. Isabella též.

Lucrezia vstala zatím od tabule. Isabella s ní. Vejdou na scénu, provázeny pážaty, oblečenými v šat dvojích barev, z prava růžový a z leva modrý, se zářícími stříbrnými emblemy na prsou. Jich následují Corneto a Riario. Fieschi s Alidosim rozmlouvají v pozadí.

Lucrezia je vyspělé, znavené krásy: oválný obličej bledě zářivé pleti, je věnčen jemně hustým, zlatavě hnědým vlasem, pod temným obočím se mění oči chvílemi z modra do zelených zásvitů. Celá její bytost má něco z tajemného soumraku před bouří, syceného dusnou vůní oranžových květů, do něhož chvílemi vzdáleně zablýská nebo přitlumeně zahřmí. Isabella jde jako temný stín vedle

Digitized by Google

ní. Obě mají — stejně jako ostatní šlechtičny — tuhé, těžké oděvy, nepoddajné množstvím zlata a drahokamů. Vlasy pokryty jsou vpředu zlatými, lehkými síťkami, prsa jsou obnažena v hlubokém výkroji. Parfumovány jsou práškem levantinských kosatců a sušených damascenských růží.

Většina šlechty se skupí kolem Lucrezie a Isabelly. Kavalíři jsou oblečeni do různobarevných hedvábných šatů, majíce vlasy hladce sčesány do čel až k obočím.

Sluhové roznášejí teď na stříbrných mísách pozlacené pomoranče, plněné vonným malvazím.

CORNETO. Teď tanec mouřenínů za chvíli
V zahradě s pochodněmi konati
Se bude. Ohňostroj pak veliký
Se rozsvítí všem hostem na počest.
RIARIO. Jak rozkošné!
GRIMANI *k Lucrezii.* Tvá Výsost půjde též
Se podívati?
LUCREZIA *chladně.* Půjdu.
ISABELLA. Nebude
Dnes divadlo?
CORNETO. Měl „Vojín Vítězný"
Od Plauta býti hrán. Jest odložen.
GIULIA. Kde dnes se zmeškal tolik Cesare?
LUCREZIA. Teď právě přineslo vzkaz od něho
Mně páže, jež jsem k němu poslala.
Chce překvapiti hosty naposled.
Záhadně. Snad maskou, které nikdo netuší . . .
CAMILLA. Jsem zvědava — jen aby přišel již

Digitized by Google

Náš krásný Cesare . . . Vím, budí vzruch
Rád všude nenadálým příchodem.
LUCREZIA *ironicky*. Vším překvapuje, drahá Camillo,
Jen je-li tolik všude vítán též . . .
GIULIA. Jak milován jest! Ondy zřela jsem,
Když po ulicích tryskem na koni
Se hnal, jak lid se sbíhal odevšad,
By spatřil jej a vítal. Podkovu
Kůň ztratil stříbrnou. Hned celý boj
Lid o ni svedl: štěstí přináší
Dle jeho pověr.
LUCREZIA *posměšně*.
Schválně Cesare
Vždy lehce dává koně kovati,
By ztrácel podkovy ty stříbrné
A štěstí nesl lidu dobrému . . .
Zatím obklopil je docela dav dvořanů. Riario přistupuje k Farnesovi a Pitiglianovi. Pitigliano má bílý šat, s pláštikem na ramenou, s otevřenými rukávy, v nich zříti růžovou podšívku. Démanty září mu na bílých střevících.
FARNESE. Nuž, Riario, dobře skončena
Ta ošemetná hra?
RIARIO. Já vyhrál jsem.
FARNESE. Jak mnoho?
RIARIO. Čtrnáct tisíc dukátů!
PITIGLIANO. A lásku k tomu sličné Francescy . . .
RIARIO *se směje*. Nu ovšem! „Zástěrkový kardinál"
Zván sice nejsem, jako Farnese,
Však štěstí nejen v hře, též v lásce mám.

Digitized by Google

FARNESE *emfaticky*. O ženy! ženy! Jako víno bych
Pil jejich zraky. Christi Lacrimae,
Ač Vesuvu z nich šlehá sirný žár,
Tak nejsou, věř mi, dusně opojné,
Jak ony!
RIARIO *se směje s Pitiglianem*. Pozor! Hoříš, Farnese!
Giulia s Camillou přistoupí k hovořícím.
CAMILLA. Jsou veselí . . .
GIULIA *k Farnesovi, ironicky*. Pan bratr spletité
To jistě řešil záležitosti,
Jež církvi nebo státu k blahu jsou.
FARNESE. O lásce mluvili jsme, Giulie.
CAMILLA *posměšně*. O lásce pouze muži mluví teď.
RIARIO. A ženy?
CAMILLA. O stát zas' se starají.
PITIGLIANO. Smím provázeti tebe, Camillo?
CAMILLA *se směje*. O lásce nesmíš mluviť.
PITIGLIANO. Slibuji. *Odejdou.*
Farnese s Riariem se připojí k Giulii a procházejí se s ní sálem v hovoru. Lucrezia osloví Carriala, šeptem.
LUCREZIA. Je dosud bezpečno?
CARRIALE *rovněž šeptem*. Nic nebude
Dřív' podniknuto, dokud Cesare
Se neobjeví.
LUCREZIA. Dobrá. Času dosť
Je k našim přípravám. Jsou zbrojnoši
Již blízko villy?
CARRIALE. Jsou tu v úkrytu.
Jen na znamení čeká Coriglia.

Digitized by Google

Pak všechny vchody budou zavřeny.
LUCREZIA. A svatý otec?
CARRIALE. Dobře ochráněn
Je vojskem, skrytým ve všech komnatách.
A před půlnocí budou zjímáni
Ti, kdo se proti němu vzepřeli . . .
Tak velel Cesare.
LUCREZIA. Teď pozor měj,
By nikdo našich příprav netušil,
A zvláště Grimaniho pozoruj,
Co podniká!
CARRIALE. Chci býti na stráži . . . *Oba se vrátí ke společnosti. Pazzi mluví se Sacchettim, právě když mimo jde Giulia s Farnesem a Riariem, smějíc se jich řečem.*
PAZZI. Jak okouzluje smíchem Giulia!
SACCHETTI *ironicky.*
Chceš Alessandra Borgii sokem být?!
Víš, čím to splatil kdysi Orsini . . .
PAZZI. Má zraky průsvitné jak ametyst
A mihotavé . . .
SACCHETTI *posměšně.* V římských kostelích
Na místo madonny ji můžeš zříť.
Dal Alessandro rozkaz, malovať
Ji místo svaté Panny . . .
PAZZI *se směje.* Nábožný
Lid ji tam vzývá . . . sladkou hříšnici.
SACCHETTI. Teď šafránovou pásku na čele
By každá římská žena měla nésť,
Neb od nevěstek nic se neliší.

Digitized by Google

PAZZI. Jsou rozvité, jsou silné, omamné.
A město samo nyní za noci
Zda není jako kurtisána též?
Jak v žilách krásné ženy, v palácích
Teď jeho třeští chvatné vzrušení . . .
Mimo ně přechází Camilla s Pitiglianem.
PAZZI. Jde mimo Camilla. Jak krásná je!
SACCHETTI *ho paroduje.* Je božská.
PAZZI *nadšeně.* Ano, božská! Rozvírá
Svá vonná ústa, jak bys rozřízl
Do pola granátové jablko.
SACCHETTI. Však za to Lucrezia změněná
Je dnešní večer. Chladně vysmívá
Se všemu, chladná slova pronáší.
PAZZI. Snad nový zločin v nitru vymýšlí.
Teď Alfons z Este musí pozor míť,
Když jí neb pije . . .
SACCHETTI. Věru, stále zrak
Se musí na ni dívať. Řekl bych,
Že společného nemá s námi nic,
Jak ze světa by byla jiného.
PAZZI. Jde mezi námi, kryta zločinem,
Jak šarlatovým dlouhým závojem.
Snad není ani dobře, přílišně
Se na ni dívať . . .
SACCHETTI Pravdu, Guido, máš.
PAZZI. Mně Isabelly líto. Obětí
Je démonické této rodiny.
Jí otce zabil v dětství Cesare.

Digitized by Google

A dítě skorem, starci zasnoubil,
By jako Mantuánská markýza
Dědictví Borgiů kdysi zmnožila.
Jak mnoho trpí! . . Nikdy neviděl
Jsem jí tak bledé, jak by zrcadlo
Ji obráželo stříbrem zsinalým . . .
SACCHETTI. To Lucrezia, jako podsvětí
Květ dusně tmavý, vznáší vedle ní
Svou krásu, rozvitou tak neřestně.
Infantka zločinu! Jak nezkrotně
Rty rudě ovlhlými lační vždy
Po lásce stejně, jako po vraždě! . . .
Ozvou se fanfáry, a všechno se ztiší. Hlasatel vystoupí.
HLASATEL. Teď tanec mouřenínů v zahradě
Se s pochodněmi bude konati.
Výkřiky souhlasu a pochvaly. Účastníci slavnosti odcházejí do zahrady. Scéna se prázdní. Zatím co ostatní odcházejí, Corneto zadrží Grimaniho k důvěrnému rozhovoru.
CORNETO. Vše dobře daří se. A zítra již
Jsme Borgiů na vždy, na vždy zbaveni.
GRIMANI. Lest proti lsti — neb jinak bojovat'
Již nelze proti této rodině . . .
CORNETO. Lstí Alessandro došel tiáry.
GRIMANI. Lstí padne . . .
CORNETO. Nuže, ujednáno vše.
Ty přijmeš, Domenico, tiáru.
Jsme všichni odhodláni voliti
Jen tebe.

Digitized by Google

GRIMANI *váhavě.* Volte raděj' Rovera . .
CORNETO. Je příliš drsný, rukou vojáka
By námi vládl.
GRIMANI. Nerad svoluji,
Neb Roverovy pomsty bojím se.
CORNETO. Ty znova musíš všechno spořádať,
Co rozvráceno. Záští bouří se
V mém nitru, když jen toho zpomenu,
Co Alessandro páchal beztrestně
Po tolik let, kdy my jsme mlčeli:
Jak statky církevní dal synům svým,
Jak zradil navarrského Alfonse,
By klamal tajně Karla Osmého,
Jak Turkem křesťanský svět ošidil
A Turka zradil zase Karlovi,
Vše pro obchod: neb klíče, oltáře
I Krista koupil, by jen šantročil
A pletichařil . . .
GRIMANI. Podvod na podvod
A k tomu posměch . . . Zdali zpomínáš,
Jak zlato sbírati kdys' rozkázal
Po světě na tureckou výpravu,
Pak zlato podržel a nařídil
Se „Zdrávas" o polednách modliti,
By Turek od boha byl potrestán?
CORNETO. To vtipem bylo Borgiů důstojným.
GRIMANI. A k tomu Cesarovo řádění . . .
CORNETO. Teď učiníme činem odvážným
Všem zločinům těm konec najednou.

Digitized by Google

Oba odejdou do zahrady, odkud počíná zaznívati hudba. Scéna jest úplně prázdná.
Angelo vejde. V tváři jeho viděti stopy prudkých bojů duševních. Jest v slavnostním pážecím úboru. Kabátec je ze zlatého brokátu, těsně přiléhající nohavice jsou černé. Na ramenou přehozen je plášť ze šarlatového aksamitu, do něhož jsou vetkány zlaté arabesky v podobě fantastických kapradin. Na prsou je páska z černého hedvábí, na ní z drahokamů je nápis: CESARE. Kord je v pochvě, posázené zlatými hadími hlavami, chrlícími jed, borgiovským odznakem, jejž si vyvolil Cesare.
ANGELO. Zde ticho, pusto . . . Pustší srdce mé
Však nad tyto je prázdné prostory.
Tma nejde ke mně, tma je v duši mé,
Z ní vystupuje . . . Ze všech myšlenek
Jak vdoví závoj, přehozený v zad,
Mi temný smutek posléz' zůstává . . .
Ve výši září hvězdy míhavé,
Jak nepokojné zlato otvory
By nebes náhle prosakovalo.
Tma padá na Řím, jedle Pincia,
Na Colosseum, smutnou Campagni — —
A já se jako nejčernější stín
Sem plížím, v tento dům. Smrt vchází mnou
Do těchto prostor. Smrt . . . Ne . . . Zoufalý
Jsem nad tím, co se *musí, musí* stát' . . .
Vždyť nelze déle, nelze odkládat'
Té pomsty. Třikrát přešel výroční
Den smrti otce, Savonaroly,

Digitized by Google

A moje ruka dosud nečinna.
Zrak oslněný za Cesarem jde.
A cítím: pohan je, jak sestouplý
S Olympu na svět — — krásu starých dob
Má v každém hnutí, ve vší duši své,
Jak provoněné žlutým jasmínem
A teplé jako pozdní letní noc,
Jež okouzlena hudbou vzdálenou . . .
Jak antický bůh duši hrdou má . . .
A věčnost, temnot včela, nad hlavou
Mu melodie zpívá bez konce,
Jak opojena jeho pohledem:
To jeho sláva zpívá budoucnost,
Jež má mu světlou hlavu ozářit'.
Z hvězd korunu mu klade na čelo
Jak diadém, když mezi purpurem
A temným zlatem kráčí komnat svých . . .
A přece, přece: musí zhynouti,
Sen jeho *musí* býti usmrcen . . .
Však běda: dál' je ruka nečinna,
I nyní váhá, pravý okamžik
Když po letech se náhle přiblížil.
Och, jak jsem zbabělý, jak zbabělý!
Stud cítím sám se sebe dotknouti,
Stud cítím z těla, z celé duše své,
Neb sebe sama jsem jen mrtvolou . . .
Usmrtit' lásku svoji, Cesara . . .
Usmrtit' toho, jehož zbožňuji,
Jenž veliký je, krásný . . . nelze mi.

Digitized by Google

A přece *musím*, to je kletba má,
Neb on je Borgia a já Medici.
Mně hnusí se lží těchto předivo.
Mně hnusí se, bych zradil mocného
Na prospěch malých, nízkých, sobeckých.
A přec' to nutno. Noci bez konce,
Má spoluvinnice, jen ty to víš,
Čím nitro hořelo — teď také ty
Mi pomáhej a zastři temnotou
Mé zraky, abych náhle Cesara
Již neviděl — — a viděl *zločin* jen,
Když vraždil otce, Savonarolu . . .
Jen jeho pohledu ať nevidím,
Jen jeho hlasu ať již neslyším,
Neb znova klesne ruka zbabělá,
Naposled klesne, aby nikdy již
Se nevztyčila . . . Musím vzchopit' se,
Dnes musím. Nesmím, nesmím již se chvíť,
Když vraždit' budu, koho miluji . . .
Vejde Rovere s Fischim a Alidosim.
ROVERE. Hodina pomsty bije, Angelo,
Jsi připraven?
ANGELO *temně.* Jsem.
ROVERE. Nuže, pamatuj:
Ve vhodnou chvíli náhle dýku svou
Do prsou Cesarových vbodneš. Dům
Pak bude uzavřen, by zatím v Řím,
Co zde se děje, neproniklo, zvěst
Než dojde, že též papež mrtev je.

Digitized by Google

Ty jediný to, blízek Cesaru
Jak jeho páže, můžeš vykonať.
Nám nedůvěřuje a přiblížiť
Se nedovolí nám.
ANGELO. Vše vykonám . . .
Ne pro vás však, jen proto, abych smrt
Svých nejdražších moh' pomstiť konečně . . .
FIESCHI. Snad nelituješ, hochu, Cesara?!
ALIDOSI. Jen zpomeň zločinů, jež vykonal!
Na Perotovu stále myslím smrt,
Jejž zabil Cesare, ač pod plášť skryl
Se sama papeže. Tu bodl jej,
Až Alessandra krví potřísnil.
FIESCHI. Ty oči vidím, v nichž se obráží
Děs jeho skutků, vraždou šílených.
Z nich blýská nenávist a krutá msta,
Jak dravost z očí šelmy vzbuzené.
ANGELO. Je jinak vidím, než vy ostatní.
V nich pevný, veliký klid zrak můj zří,
Když hledí na mne. Zrady netuší,
Již chystám. Neb mne příliš miluje.
Oh, jenom peklo, peklo ohnivé
Mně může dáti odvahu a žár,
Bych jeho prsa probod'. Slavný jest
A slavné věci dychtí vykonať,
Jichž nejste schopni ani pochopiť.
Na jednu věc vždy celý život dá,
V tom jeho velkost. Ať sní temné zlo,
Jde pevně k cíli, jenž mu září v zrak.

Digitized by Google

O malou nikdy nezápasí věc.
Při jeho jméně nelze mysliti,
Než na vznešenost, záři, na zlato.
Je mládím ověnčen a nadšením,
Jež v lidech každým hnutím vzbuzuje.
Jest nepodoben světu celému.
Já nesetkal se s nikým doposud,
Jenž k horečce by vznítiť dovedl,
Co ukryto je v nitru, všechnu moc
A prudkost skrytého tam života.
Jest *kníže,* stvořen vládnouť. Dotekem
Své ruky drtí, co mu vzdoruje.
Jak z bronzu jeho tělo pevné jest,
A slova, která ke mně pronáší,
V mém mozku v prudký oheň mění se.
Však usmrtím ho, neboť Borgia jest.
ROVERE. Mně spiknutí se zdá teď nejisto.
Však staň se, nemožno-li vyčkati,
Ač nevím, s Borgiů mrtvou rodinou
Zda usmrtíme také démony,
Jimž mocně vládli. Spíše věřil bych,
Že z mrtvol jich se náhle vyřítí
Duchové vraždy, záští, požáru,
By odpoutáni tím víc' šíleli.
FIESCHI *šeptem k Alidosimu.* Je nedůvěřiv, neboť tiáru
Snil pro své čelo. Sen ten zmařený
Mu příliš jeho duši zatížil . . .
ALIDOSI. Teď rychle v zahradu se navraťme,
By Lucrezia nevytušila,

Digitized by Google

Že tajné překvapení chystáme . . . *Odejdou.*
Angelo chvíli přechází sám v prudkém duševním pohnutí. Pojednou zastaví krok, užaslý. Na scénu vchází Isabella.
ISABELLA. Sem rychle, Angelo! Chci říci ti,
Že nebezpečí hrozí . . .
ANGELO *ji přeruší.* Cesaru
Snad, paní . . . ?
ISABELLA. Tobě, tobě, Angelo!
Neb o spiknutí dávno Cesare
Je zpraven. Carriale zradil vás.
A Lucrezia rychle k Cesaru
Vyslala páže. Venku Coriglia
Je s vojskem. Celý dům jest obklíčen.
Sem jako mstitel jde teď Cesare . . .
ANGELO *žasne.* A to mi říkáš, paní, právě ty . . .
Ty . . . z rodu Borgiů . . . jejich zrádkyně?!
ISABELLA *trpce.* Já z rodu Borgiů! Otce zavraždil
Mi Cesare a starce za choť dal
Mně, mému mládí, by je uveď v zmar.
Dnes stín jsem toho, co jsem byla kdys'.
A přece, přece krásna byla jsem
S tou pletí, pro perly jak stvořenou,
Pro jejich matné lesky. Duše má,
Jak marnotratná zlatem, opojná
Po lásce toužívala. V nitru cos'
Mně říkalo, že mohu milovat'
A milována být' . . .
ANGELO. Ty budeš žít',
Věř, pouta klesnou kdys' . . .

Digitized by Google

ISABELLA. Vše minulo —
Dnes starci po boku jdu životem,
Jenž béře vše a nic mi nedává.
Dnes myslit' na život, jest na prahu
Lkát' čehos' mrtvého: neb cypřišů
Stín černý tmí se jen v mých pohledech,
Tak hřbitovních. Jak zvadlá ratolest
Vavřínu růžového duše má
V prach cesty skleslá je. Však kdysi též
Se chvěla rozkoší, když jemný kdos'
A krásný se jí dotkl pohledem,
Neb když dech vánku sladký, bloudící
Nad skloněnými v kraji myrtami
K ní došel náhle . . . Tu jsem halila
Své tělo v zlatá roucha, do látek
Jak nádech fíků temně zmodralých,
Do závojů jak stříbra poprašek,
Do tkanin fialově růžových
A smyslných a bledě průhledných
Jak ženy šťastné, které milují — —
Příchodu lásky v touze horoucí
Jsem čekala . . . Však co je ze mne dnes,
Můj Angelo? Jen smrti přeji si.
I kdyby zrak se mohl zatřpytit',
Ze zlaté krásy chvíli radovat',
Je srdce unaveno. „Radost mám",
By řekla ústa jen, však srdce ne . . .
ANGELO. Ne, paní! Chladná jsi, však srdce tvé
Pod ledem žije — třeba vzdorem jen.

Digitized by Google

Já v zraky tvé se dívám. Nevím však,
Je vášeň v nich či úklad? Neb tvůj hlas
Mne mate. Nevím, kam mne unáší,
Zda k životu neb k smrti.
ISABELLA. Angelo,
Vím dobře, nevěříš mně, lásce mé . . .
I ve výstraze, kterou dala ti
Má úzkost, lsti jen hledáš . . .
ANGELO. Paní má,
Jak věřit'? Jako v rakvi z opálu
A zlata uzavřenou tebe zřím.
Jsi přítomna, však pro mne mrtva jsi.
Jsi krásná. Ale jenom smuten jsem,
Tě vida: smutek budí krása tvá.
Neb jiný los mně dán, než po boku
Dlít' ženy. K jiným cílům zrodila
Mne sudba: abych temnou vinu mstil . . .
Však tebe ještě čeká život, věř . . .
ISABELLA. Ne, Angelo, tak nemluv! Nechci již
Nic od života. Šla jsem v tento dům,
Že smrt zde hrozí. Šťastna byla bych,
S ní setkavši se náhle. Vyslyší
Mé přání? Slyš mne! Milovala bych
Tě tichou láskou, která spokojí
Se dýchat' vzduch, v němž dýšeš, na věci
Se dívat', na něž hledíš, jako by
Tak bylo možno mít' tvé pohledy . . .
Tím spokojila by se duše má . . .
ANGELO. Jdu jinam, paní . . . jiný osud můj . . .

Digitized by Google

ISABELLA. Ty zhrdáš mnou. Však nikdy netušíš,
Co dříme v tváři smutkem pobledlé.
Jsem žena. Míť chci, koho miluji.
Nic není cílem — jen to jediné!
Je v nitru stigma, jak stkvost z rubínů,
Nádherné stigma, krvácející
Pro tebe láskou . . . Však tam nenávist
Je také skryta. Neboť z Borgiů jsem
A cítím vždy, že nejsem zrozena
Býť dobrou, ač jsem slaba v životě,
Že nechtěla bych radost stvořiť též,
Jen bolest, jako všichni Borgiové,
Jak Cesare. Však v tento okamžik
Jsem dobra. Slyš mne! Prchni, Angelo!
Já připravila oděv pro tebe,
By přestrojil ses. Opusť, opusť dům
Hned tento! U bran vojsko pustí tě,
Když řekneš heslo: „Caesar nebo nic!"
ANGELO. Ne, Isabello, nikdy neprchnu.
ISABELLA. Je všechno prozrazeno, Angelo!
ANGELO. Já vykonám, co státi musí se.
ISABELLA. Sám zahyneš!
ANGELO. Ať raděj' zahynu!
Na tyto ruce pohleď: klety jsou,
Neb místo pomsty mrzce sloužily
Těm, již jsou vrahy rodu našeho.
Já Medici jsem . . . Pálí jméno to,
Vím, pálí jako plamen Borgiů sluch . . .
Ty sama lekáš se, ač nevinna

Digitized by Google

Jsi vraždou mého otce. Záhubu
Teď Borgiům strojím, třeba Cesare
Chtěl velkost, třeba jsem jej miloval:
Teď usmrtím jej — neb to sudba má . . .
Strhne s prsou pásku se jménem Cesarovým. V tom okamžiku se ozve venku hluk. Je slyšeti temné volání.
ISABELLA. Jen rychle, rychle prchni, Angelo!
Již neotálej, drahý!
ANGELO *pevně.* Zůstanu! *Isabella spěšně vyjde.*
SODERINI *vejde prudce.* Jsme prozrazeni! S vojskem Cesare
Sem přichází.
ANGELO. Je třeba vyčkať ho.
Corneto, Rovere, Grimani, Fieschi a Alidosi, v nepokoji a zmatku, vejdou.
ROVERE. Já tušil zradu . . .
GRIMANI. Kdo nás prozradil?!
ANGELO. Byl Carriale to.
ALIDOSI *v svrchovaném údivu.* Ten zrádcem?!
FIESCHI. Vím,
Proč učinil to. Za to se nám mstil,
Že nevolili jsme ho papežem.
CORNETO. Teď však se vzchopme! Není ztraceno
Snad všechno. Přivítejme Cesara!
Dle jeho činů dál se zařiďme!
Na scénu vcházejí všichni účastníci slavnosti. Mezi nimi Lucrezia s Isabellou, Riario s Farnesem, Giulia s Camillou, Sacchetti, Pitigliano a Pazzi. Všichni jsou vzrušeni a rozmlouvají živě. Pak se ozvou fanfáry, a vchází průvod Cesarův. Napřed hlasatelé, pak vévodská garda:

Digitized by Google

krásní, mladí muži s halapartnami, v železných přilbicích a pancířích, dle starobylé římské výzbroje, v šatě dvojích barev, z prava žluté, z leva červené. Pak jdou pážata v zlatém brokátu a purpurovém aksamitu, tělesná stráž Cesarova, albánští stradioté v zelených turbanech, s jatagany. Coriglia nese slavnostně vytasený meč praporečníka a hlavního kapitána Nejsvětější Římské Církve. Poslední vchází Cesare, oblečen jako triumfující Julius Caesar, s planoucíma očima, v tváři s výrazem chmurné, hrozivé odvahy. Blízko něho kráčí Carriale, nenávistně bledý, opovržlivě shlížející na ty, jež zradil. Vojínové v římské výzbroji zavírají průvod. Přítomní vítají Cesara voláním: Ať žije Cesare!

CESARE. Buď vítán každý mi!

LUCREZIA *nadšeně.* Můj Cesare,
Dej, ať ti v zraky mohu pohlédnout' —
V nich vítězství číst', sílu, odvahu . . .

GIULIA. Jsi jako pohanský bůh!

CAMILLA. Sličný jsi!

GIULIA. A jak je triumfální průvod tvůj!

PITIGLIANO. Řím celý bude zítra nadšený,
Až o tom městem zvěst se roznese . . .

CARRIALE. Ať žije Cesare! Nám k ochraně!
Pán nejvyšší!

FIESCHI *k Alidosimu.* Ten nízký lichotník!

ALIDOSI. Jak dobře hrál svou bídnou přetvářku!

CAMILLA. To báječná je věru myšlenka,
Jak Caesar přijíti . . .

CESARE *s ironií.* „Buď Caesar nebo nic!"

Digitized by Google

Corneto, zdravím tě . . .
CORNETO *se kloní rozpačit.* Můj pane, vítán buď!
Ty domu mému činíš velkou čest . . .
CESARE *posměšně.* Já, promiň, omeškal se. Průvod ten
Hned nebylo mi možno sestavit',
Neb trochu pozdě přišla myšlenka
Sem jako Caesar náhle zavítat'.
Já toužil jsem vás všechny překvapit',
I tebe, Grimani, i tebe, Fieschi,
Vás všechny, páni kardinálové — —
Jichž nevidím teď, snad že přílišný
Je průvod můj, s nímž zavítal jsem k vám . . .
Či skromnost velí vám být' v ústraní?!
GRIMANI. Nás podezříváš, jasný Cesare?!
ROVERE. Je zrada jinde. Carriale ví,
Kdo o vládu stál víc', než ostatní . . .
GRIMANI. Nás osočuje nyní, bezbranné.
CESARE. Nech sporů, Grimani . . . Ty pletichy
Jsou lhostejné mi, ať je kdokoliv
Chtěl strojit' proti Borgiům . . . Silný jsem,
Bych nedbal, vzepře-li se nenávist.
Kdys' rázem býku hlavu odťal jsem.
Je význam v tomto činu, nechápeš?
Já zpřima jdu a zpřima udeřím.
Neb silný jsem. Nuž', pojďte, pojďte blíž',
By nyní dobře viděl každý z vás,
Že bázně nemám . . . Celé století
Chci převrátiti. Jak bych bát' se měl,
Že trochu lidí, malých, ješitných,

Digitized by Google

Jichž sobeckost chce jenom prospěch svůj,
Mne převrátí . . . !
SACCHETTI *tiše k Pazzimu.* To věru slavomam!
PAZZI. Již šílí, pýchou, vraždou opojen!
SODERINI. Na prospěch vlasti všichni myslíme . . .
ROVERE. Ji milujeme jak ty, Cesare . . .
CESARE. Vy v temnu pracujete, v světle já,
To celý rozdíl . . .
CORNETO. Každý velikost
Tvých činův oceňuje, Cesare . . .
CESARE. Jsi lichotný. Však zdali slova ta
Ti vnuklo přesvědčení, nebo jen
Dav ozbrojenců, jimž jsem obklopen?
Proč tolik změny ve tvém vzezření?
Proč hlas je stísněn, srdce sevřeno?
Proč, Grimani, ti úzkost na lebku
Jak černá kápě spadla? Rovere,
Proč bled jsi jako příkrov umrlčí?
Proč, Alidosi, jsi tak zsinalý?
Nač bázeň, Soderini, Fieschi?
LUCREZIA *nenávistně.* Jak vzletu netopýra v ruinách,
V nich hledej pouze zrady, Cesare!
Nic jiného jich nitro netají.
ISABELLA *vyčítavě.* Stín z minula v jich padá úmysl.
Stín z minula, jenž nemá pokoje.
Úkladem úklad mstí se, Cesare . . .
CESARE. Já hledím v budoucí, ne v minulé . . .
ROVERE. Sám Cesare ať o tom rozhodne,
Co v nepřátelství bylo nízkou lstí,

Digitized by Google

Co vzdorem, jejž ctí také odpůrce . . .
CESARE. Mám mnoho nepřátel, však nedbám jich.
„List za list jím je, jako artičok.
A v poledne co někdo pokazí,
Lze večer učiniti," heslo mé.
Jest Alessandro nyní v bezpečí,
Neb spiklenci jsou všichni zjímáni,
Hrad Andělský je pojal ve svou tmu.
Tam mohou rozjímati o zradě . . .
Mně lhostejni jsou, lhostejný jich vzdor.
LUCREZIA. Já ráda slyším hadích hrdel syk,
To lepší hudbou, než hlas violy.
CESARE. Své dílo vykonám. Neb z kyklopských
Jsem vyrostˇ ssutin světa dávného.
Z nich znova ohromnou chci budovu
Sám stavětˇ hrdě, všemu na vzdory.
Hlas slyšte vládce, který teď k vám dí:
Slavnostně. Můj triumf není ještě dovršen.
Jsem pánem Říma. Vládcem Romagni
Mne Alessandro Šestý učinil.
Já Konstantina dávné dědictví
Za říši svoji právě vyvolil . . .
Zaznějí fanfáry. Přítomní holdují Cesarovi jako vladaři Romagni.
CESARE. Však po větší mé zraky kořisti
Se upírají, než je Romagna.
Chci pánem světa, pánem všeho býtˇ.
Aťˇ vám jsem Zkázou, věkům budoucím
Chci Tvůrcem slouti. Nový stvořím svět.

Digitized by Google

Však dříve nutno všechno rozbořiť,
Co vadí životu, co zmrtvuje.
Řím Nero zapálil. Já celý svět
Chci zapáliti. V jeho plamenech
Vše musí zhynouti, co staletí
V lež nakupila marnou, zvrácenou . . .
Bych s křesťanstvím se smlouval, hrdý jsem.
S ním není smíru . . . Všechno, co chce věk,
Je bez odstínu, nízké, plouživé . . .
Syn pohanského boha, slunce syn
Jsem antického. Lidí ostatních
V tmách život pouze zrál. Můj do světla
Se nořil, v zlato, v požár, v plameny.
A s rozkoší kam hroužím silný zrak,
Jsou druzí zbabělí jen pohlédnouť . . .
Já proto mohu všeho dopustiť
Se dle své vůle, všechno odvrhnouť,
Co postavilo by se v cestu mou.
ISABELLA. Ty nevěříš v nic, nežli v sílu svou?
CESARE. Má síla je můj bůh — vše ostatní
Je mdloba pouhá . . . pouhá malátnost . . .
Přítomni znova holdují Cesarovi. Pážata přinášejí číše a víno. Cesare připíjí Lucrezii.
CESARE. Má sestro Lucrezie, z Borgiů jsi,
Jich hodna! Neboť v tobě živo jest,
Co v jiných dříme. Gesto vzdoru máš,
Hled pyšný, jemuž vášeň dává lesk,
Jak oheň vrací drahokamu zář' . . .
Rty, vlhce šarlatové, kypící,

Digitized by Google

Jsou jak dva hrozny révy šílené.
Pobledlé čelo, Nejvyššího Zla
Purpurnou páskou hrdě věnčené,
Mně mluví řečí síly, odvahy . . .
Svým světlem zříš, ženám ostatním
Tak nepodobná. S pýchou zdravím tě!
Lesk víček průsvitných, jak z opálů,
Mne rozněcuje. Vlny vlasů tvých
K tvé tváři přítulně se lichotí . . .
Máš sama v sobě vlastní osud svůj,
A žádný muž ti víc' dát' nemůže,
Než co si sama dáváš. Osudnost
Spí na tvém srdci temnou pečetí . . .
Nuž' zdvihni pohár! Tobě připíjím!
Ty bohům líbíš se, nad krásou tvou
Se vznáší prudký dech, jak z obětí
V čest bohům stoupá vonný tymián.
LUCREZIA *pije*. Buď, Cesare, zdráv! Tobě na počest
Já piji víno, tuto třpytivou
A purpurovou vlnu vášnivou.
V ní život, rozkoš, opojení jest.
V ní vše, co miluji, co prahne mít'
Má duše: hoří v tomto poháru
Cos' jako požár dálných obzorů,
Kde sláva čeká bojišť budoucích . . .
V něm oči hadů jako z rubínů,
Tak žehnoucí, tak krutě zlověstné . . .
V něm tmí se granátových květů krev.
A větev korálová, růží trs

Digitized by Google

Tak neplápolá, jako plaješ ty . . .
Úst nejmilejších červeň vznícená,
Jež líbáme a které zradit' chcem',
Můj Cesare, tak není opojná . . .
A šarlat hříchu, šarlat Sodomy
Tak není kletý, jak ta rudá hloub'.
Jsi, víno! — zapáleno jako žár,
Jenž náhle vyšleh' z nádob obětních,
Teď vřeš v mé číši, prudce, překotně
Jak pomsta. Víno, kdybych věděla
Že s tebou vypíti lze všeho zmar,
Že krví všech jsi Borgiů nepřátel,
Rty mé by pily tě tak žíznivě,
Tak dlouze, do poslední krůpěje . . .
Ten pohár pila bych jak vznícenou
A temnou vášeň pekla samého,
Jen jím bych dychtila se opojit' — — —
Na zdraví tobě, jasný Cesare! *Vypije pohár. K pážeti.*
Teď znova vínem pohár naplň mi!
Páže nalévá víno do poháru. Lucrezia vsype do něho jed a podává pohár Cesarovi.
CESARE. Nuž', Carriale, Borgiům v zdraví pij!
CARRIALE, *záře radostí.*
Jak, vévodo . . .?! Já?! Příliš velkou čest
Mi prokazuješ . . .
SACCHETTI *k Pazzimu.* V přízni náhle jest . . .
PAZZI. Jen důvěřovat' nesmí Cesaru . . .
GRIMANI *k Roverovi.* Plaz odporný . . .
ROVERE. Však vezme odměnu!

Digitized by Google

CESARE *ke Carrialovi.* Teď píti, Carriale, neváhej!
Ironicky. Jsi dobrý přítel náš . . .
CARRIALE. Jsem nejlepší!
CESARE *posměšně.* Rád tomu věřím. Ty jsi neprahl
Přec' po tiáře nikdy . . . Nespikl
Jsi se, jak druzí. Nikdy nezradil
Jsi druhů proto, že tě váhali
Papežem voliť . . . Z lásky k Borgiům jen
Jsi o všem zpravil mne . . . Píť neváhej!
CARRIALE. Na zdraví Borgiům, jasný vévodo! *Pije. Cesare se počne ironicky smáti.*
CESARE. Měj pozor, Carriale! Mnoho pil's.
Je příliš silné víno, Borgiové
Jež nabízejí . . .
Hosté vzájemně si připíjejí. Víno šumí v pohárech, uniká z lahví, zaplavuje bílou pěnou mosaikovou podlahu, hoří krví, svítí topasem, tmí se sametem. Křišťálové poháry metají jiskry jako lesky démantův. Ozve se na chvíli hluk narážejících číší, smích, výkřiky. Hudba hraje znova k tanci. Ženy se přivíjejí k mužům, dráždí je dotekem rtů, výdechem parfumovaných obnažených ňader. Lucrezia, rozpustivši zlatavě hnědý vlas, ssaje dlouze dech rozkoše, pohazuje Cesara růžemi a se směje na něj. Náhle klesne Carriale k zemi. Vše se skupí nad ním. Ozvou se výkřiky.
CARRIALE. Běda, otráven
Jsem, běda!
CESARE *výsměšně.* Nezatoužíš nikdy již
Být' zrádcem . . . Borgiům chtěl jsi přítelem

Digitized by Google

Být' teprv' tehdy, když jsi dosáhnout'
Tiáry nemoh'... Pozdě bylo to...
Rci: Ave, Caesar!
CARRIALE *chroptí.* Umírající
Ti klne. *Zemře.*
CESARE. Odměnil jsem zradu tvou.
Zděšení mezi přítomnými. Stráž odnáší mrtvolu. Většina přítomných rychle odchází. Mezi nimi Farnese s Riariem a Giulia s Camillou, provázeny Pitiglianem.
CESARE *ke kardinálům, mezi nimiž zavládl zmatek.*
Ten potrestán je... Vámi pohrdám,
Své pikle strojte dále! Marné jsou,
Neb nízká ješitnost jich příčinou.
Můj cíl je velký. Pevně stojím teď!
Co chci, se stane! *Ke stráži, ukazuje na kardinály.*
Tyto odveďte,
V hrad Andělský, než papež rozhodne
O jejich osudu a vině jich!...
Stráž obklopuje a odvádí Corneta, Fieschiho, Alidosiho, Grimaniho, Rovera a Soderiniho.
LUCREZIA. Jak veliký jsi, mocný, Cesare!
CESARE. Buď zdráva, Lucrezie! Papeži
Jdi říci, že vše zas' je bezpečno.
ISABELLA. Mne jímá hrůza... Zdráv buď, Cesare!
Odcházejí. Za nimi ostatní hosté. Sacchetti jde s Pazzim. Coriglia s vojskem obsadí vchody a chodby villy. Angelo, který stál dosud v pozadí, se zahalí v černý plášť, dá na tvář masku a přikročí najednou k Cesarovi, jenž stojí vpředu se zkříženýma rukama, osamocen.

Digitized by Google

ANGELO. Chceš vyslechnouť mne nyní, Cesare,
Když dokonal jsi, co jsi zamýšlel?
CESARE. Kdo jsi? Tvůj hlas mi nějak známě zní.
ANGELO. Já přišel říci vážné věci ti . . .
CESARE. Mne baviť počínáš, jak nebavil
Mne dosud nikdo. Vážné věci chceš
Mně říkať? Mnich jsi? Snad ne kazatel,
Savonarola z mrtvých povstalý?
Tvé jméno?
ANGELO. Později je, Cesare,
Chci říci tobě.
CESARE. Žert ten baví mne.
ANGELO. Máš velký cíl. Však zločin na zločin
Proč kupíš nenasytně?
CESARE. Jedno jest,
Zlo nebo dobro, jen když velké je.
Ach, ničiť, ničiť! Zdali nechápeš,
Že v tom je všeho bytí záhada?!
Hleď moře! Věčně břehy svoje rve.
Co žije, musí konať tento vzdor,
Za bytí tvůrci odpovídá jím.
Vzdor! Ano vzdor! Co může vyšší býť?!
To cíl jest jediný. Já odvrátiť
Svých zraků jinam nechci, nemohu . . .
Ty pravíš: zločin. Jak je vykonán,
Se stává minulem, je míň, než stín.
Však čeho dosaženo, zůstává,
Moc zbývá posléz', a to hlavní jest.
ANGELO. Zlo zlem je, Cesare, ať všeho snad

Digitized by Google

Jím dosaženo. Toho nezvrátíš . . .
CESARE. Zlo našel křesťan. Pokud pohan žil,
Vše bylo dobré, vše byl žití pud.
Teď dobrý je, kdo činu neschopen.
A zlý, kdo žije.
ANGELO. Kristus příklad dal,
Jak žíti . . .
CESARE. Kristus? Nechci nikoho
Já napodobiť. *Svůj* chci život žíť.
ANGELO. Zlým myslíš tvořiť velké, Cesare . . .
To všechno klam je. Spěcháš v nicotu,
Kam všechno lidské spěchá. Člověk jsi
A kdybys nejpyšnější korunu
Vtisk' v čelo, přec' tě stihne posléz' zmar,
V nic dílo sřítí se, jež stavěť chceš . . .
CESARE. Ať zahynu, to krásné bude přec',
Že nemru mdlobou, ale přebytkem,
Že hynu bohat . . . Rozkoš nejvyšší
Pojmouti náhle a pak klesnouť v nic,
Že vyžíti ji bylo nemožno,
Se zrakem na svou hvězdu upřeným,
Co krásnější je? Nechci zemříti
Jak všichni lidé. Horce žíznivé
Mé rty ssáť chtějí celý žití dech,
A opojením chtějí zmírati,
Všech vášní útokem a přívalem . . .
Řím . . . Imperium! Myslíš na slávu,
Již vytvořiť chci?
ANGELO. Myslím na to vše,

Digitized by Google

Však pochybuji . . .
CESARE. Mocné město zřím,
Jímž vládnouti chci; město šílenství
A žízně, ohněm vášní šlehané,
Kde tolik osudův a zločinů
Se vsáklo v zemi od dob pradávných . . .
Zde vládnout', na té půdě přeslavné,
Střed světa celého sem přeložiť,
Zde stvořiť říši, stvořiť velikost,
Ten sen! Tak žhavý, zpurný, nadlidský!
Jej živiť v prsou, býti titanem!
ANGELO. To horečka je, závrať, šílenství . . .
CESARE. Zde Caesar chodil. Chápeš? Zůstala
Tu jistě někde šlepěj', ve vzduchu
Snad záchvěj utkvěl dechu mocného . . .
Jej vdechnouti . . . Být' velký jako on!
A po staletí, dlouhá staletí
Sám býti legendou, sám s hvězdami
Nad hlavou, Heros, Osud, Věčnost být'!
ANGELO. Kdo vložil v tebe touhu takovou?
Pod nebem zažehlého odstínu
Ty žiješ stále, náhlý, bezuzdný.
A život není ti, než úsilí
Vše vzíti osudu, co vyrvať lze.
Dal démon ti tu sílu nebo bůh?
CESARE. Kdo dal mi vzdor můj? V boha nevěřím,
Snad jest. Však nikdy na něj nemyslím.
Žíť máme, jak by boha nebylo,
Neb jediné tak božské stvoříme.

Digitized by Google

Mne nevymrštil žádný boha prak.
Já cítím: ze mne síla jest, již mám.
Jak na skály, jež zapomenuty
Od lidí, vystupuji k myšlenkám,
Jež bohem opuštěny.
ANGELO. Chvějný dech
Tvých hrdých slov mne zžírá, k požáru
Jak nenadále bych se přiblížil.
CESARE. Teď mluvíš svoje slova. Před tím jen
Jsi říkal ta, jimž tebe učili.
Jsi stvořen, pážetem být' rozkoše.
Pusť osud svůj jak prsten do moře . . .
Buď marnotratný, štěstí pokoušej!
Neváhej žíť . . . Jest marno ostatní.
ANGELO *váhavě, jako pro sebe.*
Co's ve mně mluví, jako beze slov,
Však určitě, že nelze vzpírať se . . .
Když s tebou půjdu, boha nebude,
Však bude život . . .
CESARE. Co ti po bohu?
ANGELO. Chci tedy žíti . . . Nebo zemříť mám?
Strhne masku s tváře a odhodí plášť.
Nuž', pohleď, Cesare . . .
CESARE *překvapen.* Jak, Angelo?!
ANGELO. Já v záští jsem tě přišel usmrtiť . . .
Tu dýku na tvá prsa strojil jsem. *Odhodí dýku.*
Již nechci vraždiť . . . Usmrť mne teď sám! . . .
CESARE. Já tebe usmrtiti?! Bezbranných
Jsem nikdy nezabíjel, Angelo . . .

Digitized by Google

ANGELO. Jsem Giorgio z Medici, vnuk Lorenzův,
Syn Pietra, jejž Borgiův úklady
V hrob sklály . . . Chápeš nyní, Cesare?!
Jak bídný jsem! Bůh teď mne opustil.
Jsem sláb, bych pomstil otce svého smrt.
Proč jen jsem váhal . . .! Nyní pozdě již!
Proč váhám dále?! Mohu vzchopiti
Se ještě?! Cesare, ty jen to víš,
Ty jediný, proč ruka klesá má . . .
Ty jediný . . . neb tebe miluji
Tak divnou láskou, chladnou, z mramoru,
Jež skoro nenávisti podobna,
A přece láskou je. Když dotkneš se
Mé duše náhle hrdým pohledem,
Jak labuť břehu bílou perutí
Se dotýká, já mrazem chvěji se.
Té chvíle cítím, že jen vraždit' znáš,
A ruka sahá chvatně po kordu . . .
Však když z tvých očí plamen vyšlehne
Jak temný oheň, jako žlutý blesk,
Jenž páliti chce — když v nich náhle zřím
Lesk touhy, mocné věci stvořiti . . .
Imperium! tvou slávu vidím v nich,
Tvou velkost: nelze, nelze vraždit,
Co k slávě zrozeno jest od věků . . .
Když v síni osamělé za noci
O tobě, Cesare, jsem dlouze snil,
A pojednou se pohnul ve tmách stín,
Jak chtěl by mrtvý říci nějaký,

Digitized by Google

Že dosud nemá klidu, najednou
Se rozbouřilo všechno v nitru mém.
Neb cítil jsem, že živý právo má
Na život celý, mrtvý na hrob jen,
Ať osud sklál jej, úklad nebo zášť.
Neb jenom v *životě* je paprsek
Ten božský, jenž se může touhou třásť.
Smrt nemá práva, nemá na nic již,
Než na mlčení. Bratře, Cesare,
Ten, jenž tě miluje, jak neměl rád
Ni těch, již zrodili ho, děkuje
Ti za to, že jsi žár ten roznítil
Mu v srdci, které bylo bez žití.
Teď miluje a cítí nenávist,
Teď zbožňovať chce a chce vražditi.
Neb mrtví chtějí pomstu jako daň — — —
Však srdce, srdce také úděl chce,
Jenž náleží mu, na vždy náleží . . .
Klesne na zemi a zakryje si tvář rukama.
CESARE. Teď povstaň, nejdražší můj Angelo!
Ty nesmíš skleslý býti před někým,
Kdo z rodu Borgiů . . . Hrdě pohlédni
V můj zrak . . . Jsi orel, hoden létati,
Máš pýchu rodu . . . Tebe Cesare
Teď pozdravuje, vnuku Lorenzův . . . *Pozdvihne Angela*
ANGELO. Já tebe miluji. Ty heros jsi
A čin můj činíš marným. Temno je
V mém nitru. Neboť nyní pevně vím,
Že nikdy nevykonám pomsty své.

Digitized by Google

Proč, Cesare, ses takým ukázal,
Proč promluvil jsi slova taková,
Že jenom slávu pocítil jsem z nich?!
Neb nyní vím, i když jsi zločiny
Své páchal, že v tom byla velikost,
A druzí všichni, ve všech ctnostech svých,
Že byli směšní, bídní, nízcí jen . . .?!
CESARE. Angelo, hochu, neměl přítele
Jsem dosud v žití. Mnoho lichotných
Jsem slyšel slov a všemi pohrdal.
Ty's chtěl mi klnout', chtěl mne usmrtiť . . .
Smrt otce svého chtěl jsi pomstíti
A zkázu svého rodu celého . . .
Zbraň padla z rukou . . . vše je zrazeno . . .
Neb miluješ mne . . . Tebe přítelem
Si volím. Přistup! Opuštěn je bůh
A mrtvý v hrobě, ale živý teď
Ti ruku tiskne, jásá: Angelo,
Můj příteli, můj druhu, cesta teď
Je společná, jež vede ke slávě . . .

OPONA

Digitized by Google

TŘETÍ DĚJSTVÍ

Hraje se r. 1504 ve vojenském táboře před Sinigaglií. Je noc. V temnotách září měsíc. Chvílemi se snese na zemi prška roztávajícího sněhu. V pozadí viděti zubaté cihlové věže Sinigaglie, jejíž hradby se všech stran jsou obklopeny hlubokými příkopy, plnými vody. Za městem vyčnívají vrcholy Apennin, ozářené měsícem.
Na scéně jsou vojenské stany. Sem tam se kupí hromady zčernalého sněhu. Vojíni přecházejí v pozadí, odvádějíce muly a koně do stájí. Přejde průvod s několika raněnými. Stráže rozdělávají ohně. Slyšeti temná volání a signály. Je sychravo. Ovzduší je plno zápachu po odraženém výpadu. Je cítiti všude střelný prach, kouře ohnišť, hnůj a oves stájů. V popředí stojí condottierové Vitellozzo Vitelli, Oliverotto da Fermo a Pagolo Orsini.

VITELLOZZO. My měli jednat', ne se hádati.
Byl u Imoly v tísni Cesare.
Jak dobře jsme jej mohli zajmouti!
Teď těžko znova štěstí pokoušet'.
Neb nebudeme mít' už odvahy.

Digitized by Google

OLIVEROTTO. Nač bojíme se tolik Cesara?
Jsme plni udatnosti bojovné,
Když vzdálen je. Však jak se přiblíží,
Hned zkrotneme, jak by moh' pohledem
Nás usmrtiti.
PAGOLO. Sami nevíme,
Kam směřujeme. Stálá bezradnost
Nás činí malátnými.
OLIVEROTTO. A ty víš,
Kam směřuje don Cesare?
PAGOLO *ironicky*. On sám
Svých úmyslů mi nikdy nezjevil.
Nám kořist dával všechnu, za slávou
Šel pouze sám.
OLIVEROTTO. Máš pravdu: za slávou!
Jak je mi směšno, toho zpomínat'!
Líp hromaditi zlato . . . Po slávě
Jsem věru nezatoužil v životě.
Neb co je sláva? Chlubný epitaf
A povídavý, který vryjí nám
Kdys' v onyxový mramor náhrobní,
Však pod ním tělo dál' tlí bez citu.
Je lépe všechno míti v životě,
Když cítit', užívati můžeme,
Žen, vína, světa, jeho rozkoší.
Tu ani jaro tolik růžových
A sněžných květů setřást' nemůže
V klín Fiesole, kolik radostí
Nám život náhle dá, když chápeme,

Digitized by Google

Jak za ním jíti. Zraky zářivé
Žen nejkrásnějších pak se za námi
Vždy obracejí. A rty žhavější
Než rubín indický a vonící
Jak benzoe, když v slunci omdlévá,
Nás omamují . . . Žíti rozkoš je . . .
Jí za slávu bych světa celého
Dát' nechtěl nikdy . . .
PAGOLO. Planě hovoříš
O kouzlu žen a na to nemyslíš,
Jak dobudeme Sinigaglie teď.
Co počneme? Je blízko Cesare,
A možná, že nás v noci napadnouť
Se náhle zlíbí mu.
VITELLOZZO. Pak pomoz nám
Sám ďábel, jenž nás mohl přemluviť,
By zradili jsme dona Cesara.
To chvíle byla naší záhuby.
OLIVEROTTO. Nech nářků, Vitellozzo! Marny jsou
A unavují: vždy jdou sluchem mým,
Jak jednotvárných dešťů kaskády.
My pomáhali, pravda, Borgiovi.
Však zůstali jsme přece vůdci vojsk,
Jež náležejí nám, ne Cesaru.
PAGOLO. My svobodni jsme a jen z vůle své
Jsme pomohli mu dobýť Piombina.
OLIVEROTTO. Nám za to měl býť vděčen Cesare.
PAGOLO. Byl zpupný. S námi jinak mluviti
Už nechtěl, nežli s maskou na tváři,

Digitized by Google

Jak bychom byli zříť ho nehodni.
VITELLOZZO. Tak s každým jednal. Příliš pyšný je.
Jak oltář o svátcích je vyšnořen,
V sametě benátském, v němž uměle
Vzor granátových jablek propleten,
A s límcem z perel, matně měnivých,
Co v přesce smaragd zlatým jiskřením
A zelenavým šerem zahrává.
Vždy v bitvy jde, jak šel by na hody,
Tak vyšperkován, skvělý, pozlacen,
A chce, by každý s úctou hleděl naň,
Jak v chrámě hledí na relikviář,
Jenž plný lesků stříbra, topasů,
V svém chvění kryje svatý zázrak sám . . .
Tu bázeň chce . . .
PAGOLO. Jen ať se nezmýlí!
Teď směle dívati se budeme
V tvář jeho. Drze se mu vysmějem',
Až všechny jeho plány zmaříme.
VITELLOZZO. Jen aby záhy smích nás nepřešel!
Až přijde, budem' jinak smýšleti.
Jej pocítíme, jak by vdechovať
Jsme měli plamen . . . Jaký despota,
A jaký vůdce v něm je zároveň!
Jak nachový květ z něho vytryskne
Vždy vášeň prudká . . . Ví, kam směřuje.
My jdeme zmateně a bez cíle . . .
U stráže povstává ruch. Její velitel přichází hlásiti condottierům příchod poslův.

Digitized by Google

VELITEL STRÁŽE. Je posel zde od dona Cesara.
OLIVEROTTO. Jej přiveď sem!
VELITEL STRÁŽE. Jak, pane, poroučíš.
Stráž přivádí Angela, jenž se kloní condottierům.
ANGELO. Můj pozdrav mějte, condottieři!
Don Cesare vám vzkazy posílá.
PAGOLO. Hněv zuřivý jím zmítá, pravda-li?
OLIVEROTTO. A kletby metá nám teď na hlavu?
PAGOLO. Jen vyřiď mu, že připraveni jsme!
OLIVEROTTO. A dobře připraveni . . . Zlobí se?
ANGELO *klidně.* Ne, pouze lituje, že nechcete
S ním jíti dále, jemu po boku,
Jak pevně doufal.
OLIVEROTTO. Ďábel ať mu sám
Teď pomáhá . . .
PAGOLO. Dřív' námi pohrdal,
Teď v tísni je, že námi opuštěn?
ANGELO. On že je v tísni?! Věříš, Pagolo,
Sám slovům svým? Vždyť znáš přec' Cesara
A jeho sílu. Stačí rozkázat' —
A vojsko v boj se dá hned nadšeně.
PAGOLO. Co tedy nutí dona Cesara,
By smíru hledal v tento okamžik?
ANGELO. Chce všechny síly nyní soustředit',
Jichž potřebuje k dílu slavnému,
Jež vykonat' chce . . .
PAGOLO *posměšně.* Říši založit'
A Imperium vzkřísit'? Namáhá
Se marně . . . Stejně, jak my, zahyne,

Digitized by Google

V soumraku všeho, znaven životem,
Bez jména drcen hnusem ze všeho
A žalem bit, jak srdcem temný zvon.
Já nechci říci, věcí vznešených
Že není v světě — ale konec je
Vždy stejný u všech: náhlá ošklivost.
Don Cesare chce slávu . . . Nedojde,
Než k jedinému: vloží ve svůj hrob
Tak celý osud, jako ostatní,
Již za slávou šli, v touze uniknout'
Zničení, zmaru . . . i ti, kteří jen
Rozkoše žili chvíle prchavé.
Ten umělý lesk prodlouženého
A posmrtného žití, jenž se zve
Bláhově slávou, není nic, než klam.
Já nenávidím klamu. Žil-li jsem
Kdy prudce, chci též, až mne stihne smrt,
Být' mrtev nejhlouběji . . .
ANGELO. Mýlíš se.
Co žíti chceš, je šedá nicotnost,
Bez ohně, vášní, jisker, bez duše . . .
PAGOLO. Co ze své slávy, pověz, Caesar má,
Jenž heros byl? Zda vůbec znáti je,
Že kdy zde vládl? Nezanechal stop,
Než na kamenech mrtvých, mramorech
Tak bídně otlučených, v místech, kde
Smrt k samotě se truchle sdružuje.
Však kde jest jeho stopa na lidech?
Na jejich srdcích? Jejich myšlenkách?

Digitized by Google

ANGELO. Ty stopy vzkřísí k žití Cesare,
Jen budete-li svorně při něm stát'.
PAGOLO *ironicky*. Má potřebí nás? Což pak nelze mu
Ke slávě vlastní silou dojíti?
OLIVEROTTO *posměšně*. Jsou jeho voje zřídlé...
ANGELO. Mýlíš se.
Vévoda dávno ztráty nahradil,
Jež náhle u Imoly utrpěl.
OLIVEROTTO. Proč tedy k nám sem tebe posílá?
ANGELO. Chce vyvrátiti vaši domněnku,
Že nepřátelství chová proti vám.
PAGOLO. Snad nechceš tvrdit', že je přízniv nám?
OLIVEROTTO. Dřív' neustále nás jen urážel!
ANGELO. Dnes jinak smýšlí. Hledá smíru jen.
VITELLOZZO. Jen myslí-li to s námi upřímně!
ANGELO. Což něco zlého vám kdy učinil?
Jen hrdý byl — to všechno, co by mu
Z vás každý mohl vytýkati snad.
Však uvažte, že přec' je vladařem
A velké dílo že chce vykonat'.
Proč nechcete mu býti spojenci?
Af čehokoliv lidé ostatní
By dosáhnouti chtěli na světě,
Vždy menší by to bylo, věřte mi,
Než to, co vykonat' chce Cesare.
A ten by padnout' měl? Snad proto jen,
Že můžeme my slabě cítiti,
Co žije v něm tak věčné, ohromné?!
Kde všichni nahodile, vrátce jdem',

Digitized by Google

On kráčí k cíli pevně, vědomě,
A po čem toužíme, to koná on,
Kde podléháme, sám vždy vítězně
Vše uchvacuje. V světě skutečném
Co žijeme, on žije v Nemožnu,
Kde blesk nás drtí, svítí sobě jím,
Kde osud řídí naše kročeje,
On se ho chopil, by mu poroučel.
VITELLOZZO. Máš pravdu, Angelo. Zřím v zracích tvých,
Z nichž safír srší v modrých plamenech,
Že's pro něj zanícen. Je Cesare
Tak mocný, slavný. Chápu zápal tvůj,
Neb ocelové svaly rozpíná
Jak heros dávný. Proč však vlídnější
K nám nebyl dřív'?
ANGELO. Zda říci můžete,
Že nepřátelství někdy projevil
K vám skutkem? Pouze drsná slova měl,
Však činy jeho byly přátelské.
Což vojskům vašim žoldu nedával,
A důstojností nepropůjčil vám
A nepřenechal vám vší kořisti?!
PAGOLO. To pravda, ovšem — peněz nešetřil...
ANGELO. Jen upřímně to myslil s vámi vždy.
A důkaz nejlepší, že zde jsem teď,
Neb jinak sotva stál by Cesare
O vaše přátelství. Sám postačil
By sobě. Ale nyní uznává,
Že statečnosti vaší potřebí

Digitized by Google

Je k jeho dílu, které konať chce.
PAGOLO. Mám věřiť ti? Zda sám se neklameš?
Jsi poddán Cesarovi, Angelo.
Dle něho řídíš barvu myšlenek,
Jak dle oblohy řeky hladina
Se halí v opálu a stříbra tón
A v paví zeleň neb v šeď popelu.
Tak střídáš barvy, zda však pravdu máš?
ANGELO. Nuž' řekni, Pagolo, teď tedy sám,
Co s druhy svými chtěl bys počíti?!
PAGOLO. To povědět' jest velmi nesnadno.
ANGELO. Je možno, byste sami o sobě
Dál' vedli tuto celou výpravu?!
VITELLOZZO. To ovšem nemožno, neb stačíme
Snad ještě Sinigaglie dobýti,
Však dále, nevím, co si počneme.
ANGELO. I když vám překážeti nebude
Don Cesare, je všechno pochybné,
Neb nahodile bojujete jen
A bez cíle . . .
OLIVEROTTO. Rci, čeho zamýšlí
Se zmocniť?!
ANGELO. Dobyta je Romagna,
Teď další země hodlá Cesare
Pod žezlo svoje přivésť. Lehký boj
To bude, neboť Janov s Toscanou
Zle sváří se, a také Benátky
Jsou v sporu s nimi. Všechny přemůže
Don Cesare, když rozděleni jsou,

Digitized by Google

Tak hravě dílo to se zdaří mu . . .
Až Italie celé zmocní se,
Vlast obnoví a forestiery
Z ní vypudí a světu celému
Pak rozkazovat' bude, Francouzům
A Němcům. Rcete, zdali nebude
Vám s prospěchem, když při tom Cesaru
Jak dosud, věrně pomůžete zas'?
Já hrd jsem nyní na své poslání,
Že sloužit' mohu donu Cesaru.
Já hrd jsem na své štěstí, bytostí
Být', která zázraku jest účastna,
S ním mohouc směsovati pohledy
A myšlenky v těch chvílích, kdy se zdá
Že jako z drahokamů hvězdy jsou,
A duše s duší splývá toužebně.
S ním šťasten jsem. Neb v očích, ve kterých
Vy čtete krutost, násilnost a lest,
Já vidím kvésti jenom velikost
A slávu hrdou, jak sen staletí . . .
Já v triumfu jej zřím se vztyčovat',
Se zrakem, metajícím jiskření,
Jak každý pohled by byl démantem,
Neb zlatým šípem, slunce paprskem.
Syn Světla, vznícen, bájný, nadlidský,
Je Nezničitelný jak živel sám.
Vši sílu země v sobě spojuje
A všechnu krásu: blesků zpurný svit
I odlesk rosy v květin kalichu,

Digitized by Google

A prudkost vichřice i omdlení
Tak něžné, které sklání pobledlost
I prudký karmín růží omamných,
Má všechno v sobě, vším zná okouzliť
Osudnou mocností i něhou svou.
Svou láskou i svou mstou zná dobývať.
Je skutečnost i mythus zároveň.
Háv chimaerické slávy halí jej
I vavřín z bitev právě svedených.
Vzal lidstvu všechny šperky vladařské,
Je překonal však svými pohledy,
Z nichž blesky žhavé mocně šlehají,
Že zhaslo zlato, stříbro zsinalo,
A rubín dokrvácel, smaragdu
Se zeleň rozplynula, ametyst
Svou fialovost náhle odbarvil
V tón slabě růžový. Tak bledne vše
Před jasem, který z něho vychází:
Jest hoden Imperium obnoviť
A zastíniti slávu heroů . . .
VITELLOZZO. Svou pomoc přislibuji Cesaru.
OLIVEROTTO. Jen aby lsti v tom zase nebylo!
PAGOLO. Tak špatně plní sliby Borgiové.
ANGELO. Don Cesare vám dává jistotu,
Že všechna kořist z této výpravy
Vám připadne. Sám moc jen podrží
A vládu nad dobytým územím.
PAGOLO. Když tomu tak, rád půjdu zase s ním.
OLIVEROTTO. Jdi říci Cesaru, že slibujem'

Digitized by Google

Mu pomáhati.
ANGELO. Rozkaz vydejte,
Že v tábor může vejíť.
OLIVEROTTO. Půjdeme
Mu sami vstříc.
ANGELO. Je blízko Cesare.
Neb čekal odpovědi příznivé.
Všichni odejdou v tábor. Je slyšeti hluk a temné volání. Na scéně v pozadí přecházejí dva vojínové na stráži u jednoho ze stanů.
PRVNÍ VOJÍN. Teď Sinigaglie snadno dobudem',
Když Cesare nám bude veleti.
DRUHÝ. Má štěstí ve všem. Condottieři
Se znají pouze neustále příť.
Z nich chtěl by každý rozkazovati,
Jen kdyby věděl, kam je nutno dál'
Se obrátiti.
PRVNÍ. Chytrost schází jim.
Když nepomůže chvíle příhodná,
Jsou v koncích.
DRUHÝ. Nejsou sebou samými,
Jak Cesare. Ten rozkazovať zná,
Svým zrakem vojsko vede k vítězství.
Vše řídí pevně. Condottieři
Jsou v rukou náhody a bezradně
Se ohlížejí, když je opustí
Ta lichá vůdkyně...
PRVNÍ *posměšně.* Teď nabudou
Zas rozumu, když veleť Cesare

Digitized by Google

Nám bude.
DRUHÝ. Zas' mu budou překážeť,
Jen co je trochu z bezradnosti té
Na pevnou půdu opět dostane.
PRVNÍ. Však teď je jinak zkrotí vévoda,
Neb pouze jemu vojsko oddáno
Je celou duší. Condottierům
Z nás každý slouží v zjevné nechuti,
A proto Sinigaglia vzdorovať
Tak dlouho může našim útokům.
DRUHÝ. Já slyšel, že jest velmi zeslaben
Šik Cesarův.
PRVNÍ. Jen proto spojuje
Se vévoda teď s condottiery,
Že potřebuje nutně jejich vojsk.
DRUHÝ. Je jisto, že se blíží z pouhé lsti
K těm, kteří zradili ho. Jinak by
Je přepadl a zdolal v okamžik.
Za scénou slyšeti náhle zvýšený hluk. Přicházejí vojínové s planoucími pochodněmi. Všeobecný rozruch. Náhle se ozve nadšené volání: „Ať žije Cesare!" U velikém průvodu, obklopen vojskem vlastním a vojskem condottierů, Cesare vjede na scénu na černém berberském hřebci. Provázejí jej condottierové a Angelo s Corigliou. V předu nesena je borgiovská korouhev zlaté barvy, s purpurovým heraldickým býkem. Pážata v šatech stříbrných odlesků, drahokamy zdobených, ji obklopují. Plápolající pochodně ozařují zlověstně symbol Rudého Zvířete.

Digitized by Google

Cesare má na sobě bronzové brnění, na prsou je vytepána dračí tlama, chrlící jed, jež místo očí má vsazeny dva veliké rubíny, žehnoucí jako uhly ohniště. Také helmice vybíhá v dračí tvar. Přes ramena je přehozen azurový hedvábný plášť, prošitý stříbrnými liliemi. Cesare hledí zachmuřeně. Jeho rysy jsou ještě tvrdší, než jindy. Rty jsou ostře sevřeny. Zatím co vojsko mu provolává slávu, Cesare seskočí s koně a podtají praví ke Corigliovi.

CESARE. Teď opatrně, drahý Michele!
Hra odvážná je — nutno pozor míť!
CORIGLIA. Jen na mne spolehni, můj vévodo,
Že rozkazy tvé přesně vykonám.
CESARE. A neotálej, až dám znamení...
Nahlas ke condotttierům. Mně buďte vítáni, mí přátelé!
Já toužil smíru s vámi dojíti.
PAGOLO *lichotně.* My, pane, šťastni jsme zas' z přízně tvé.
OLIVEROTTO *poníženě.*
Jsou vojska naše k službám tobě teď.
VITELLOZZO *horlivě.* My touhou hoříme ti pomáhať.
V tváři Cesarově se zračí opovržení. Hnus se ho zmocňuje, ale rychle přemůže hnutí mysli, a výraz jeho obličeje jest zase nehybný. Ironicky zní však jeho hlas.
CESARE. Jak šťasten jsem, míť vaše přátelství!
Mně podej ruku, chrabrý Pagolo!
Jak tobě, Vitellozzo, vede se?
A tobě, milý Oliverotto?
Já nikdy toho nezapomenu,
Že vojsko své mi k službám dáváte.

Digitized by Google

Jsem silný, silný vaším přátelstvím,
Teď díla svého mohu dokonat'!
V svět, který ztemnil, mohu vnésti zas'
Pohanských barev žáry rozžaté,
Polnicí odvahy zas' protrhnout'
V něm mrtvo bezezvuké, tísnící,
Vše zvednout' mocným dechem útoku,
V kotoučích jisker, v proudech šílenství —
Zas Život obnoviti, píti jej
Jak modré víno, z lávy sopečné
Jež zrozeno, má její horký dech . . .
To dílo mé — — Mně buďte druhy teď!
OLIVEROTTO. Co stalo se, můj pane, zapomeň!
PAGOLO. Chcem' nyní za tvými jít' rozkazy.
VITELLOZZO. Nám rozkoší teď bude sloužit' ti.
CESARE *jízlivě.* Mé díky, díky, condottieři!
Na minulé já teď již nemyslím.
Vše, co se stalo, v sebe splynulo,
Jak modrá voda ve tmách usíná.
Co za mnou je, vše ticho, smířeno.
Jen to, co přede mnou, je živo teď,
To tryská v lásku nebo v nenávist,
Jak rudolesklý požár sopečný
V lesk kypí potměšilý, záhadný . . .
PAGOLO. Teď bude naše cesta společná!
OLIVEROTTO. Nás veď, my půjdeme, kam poveliš!
VITELLOZZO. My neumdlíme, chceme vytrvat'!
CESARE *posměšně.* Mně lichotí tak velká důvěra.
Jen jedno ještě: velmi bojím se

Digitized by Google

O vaši bezpečnost. Je nejisto
Teď v táboře, a vaše životy
Jsou vzácny mi jak přátel nejdražších.
Vám tedy čestné stráže dáti chci,
By střehly vašich kroků. *Ke Corigliovi.* Coriglio,
Za život ručíš condottierů.
CORIGLIA. Dle rozkazů tvých, jasný vévodo!
Stráže náhle obklopí condottiery. Tito s úžasem vidí, že jsou zajati.
PAGOLO. My zrazeni jsme . . . jaká hanebnost!
OLIVEROTTO. Tak ošáleni!
VITELLOZZO. Konec neblahý
Nám hrozí! . . .
PAGOLO *vztekle.* Takhle vlézti do pasti!
Pohnutí ve vojsku condottierův. Ozývají se hlasy odporu.
OLIVEROTTO. Nám ku pomoci, rychle, přátelé!
PAGOLO. Nás osvoboďte!
CESARE *vzkřikne.* Vojsku zdvojuji
Žold veškerému, které se mnou jde. . . .
Kdo vzepře se, ať smrtí potrestán
Jest okamžitě.
VOJÍNI. Sláva Cesaru!
Stráže odvádějí condottiery do vězení. Nikdo se jich nezastává.
CESARE. A nyní k Sinigaglii! K útoku!
Ať města před svítáním dobudem'!
VOJÍNI. Ať žije Cesare! Teď k útoku!
Všichni se hrnou k hradbám. Zazní signály. V městě zaplanou ohně, a je slyšeti zvonění na poplach. Země se

Digitized by Google

ozývá duněním výstřelů z polních děl a železných hmoždířů. Po následující scénu trvá stlumeně hluk bitevní — na jevišti viděti však pouze Angela, jenž vejde na chvíli do jednoho ze stanů, a pak, když odchází do boje, zadržen je nenadálým příchodem Isabelliným.

ANGELO *v úžase.* Jak, markýzo?! A v tento okamžik?!
ISABELLA. Jsem na útěku. Mrtev je můj choť,
A když jsem chtěla vlády v Mantui
Se ujmouti, mne lidu vzbouření
Z ní vypudilo. Rychle prchla jsem
Se služkou jedinou. Rci, vévoda
Zda na blízku jest.
ANGELO. Řídí útok teď
Na Sinigaglii. Condottierům
Vzal jejich vojska.
ISABELLA. Což je porazil?
ANGELO. Ne, sláb byl k tomu. Vojsko ztratil své
Vévoda u Imoly. Malou část
Jen sebral zase. Ale neblahý
Byl jeho stav. Neb kdyby byl v ten čas
Jej náhle někdo z condottierů
Přepadl, mohl všeho pozbýti.
Tu odhodlal se k činu smělému
A jak by nejsilnějším vojskem vládl',
Se k Sinigaglii náhle přiblížil
A nabídl smír condottierům.
Jim polichotil, chytře obelstil
Je laskavostí, pak je uvěznil.
A vojsko žoldem získal v okamžik,

Digitized by Google

Jejž slíbil dáť mu. Chtěl jsem za ním jíť,
Když náhle jsi se, paní, zjevila.
ISABELLA. Jsi překvapen? Hleď, rozedrán je šat
A pokryt prachem. Jako mammola,
Jež slídí po benátských ulicích,
Z nich vypuzená, v nouzi upadlá —
Já podtají jsem v bídném vozíku
Z Mantui prchla. Nikdo nepoznal
Té, která dříve vyjížděla jen
V průvodu pojezdných a psovodův
A sokolníků, pážat, dvorních dam,
Na pyšném hřebci, stříbrem pokrytém,
Na ruce cyperského sokola,
Jenž chřestil rolničkami zlatými,
Před sebou smečku nepokojných psů,
Jak hrdá amazonka . . . Znectěna,
Posměchem kryta z domu prchla jsem,
Co po ulicích mantuánský lid
Mi hrozil smrtí . . . Ale nyní věz,
Můj Angelo, vše, co se stalo tam,
Jen proto stalo se, bych svobodna
Býť mohla zase — tobě blízka býť.
ANGELO. Mně blízka, paní?! Nerozumím ti,
Co sběhlo se, je pro mne záhadou.
Slov smysl chápu sotva. Ale chci
Ti říci znova: Neznám, nechci znáť,
Jiného cíle, než býť sám a vše,
Co žíti lze, pro sebe žíti jen.
Cíl jiný není . . . Sebe větším ať

Digitized by Google

Je jménem cos' neb slávou oděno,
Je marností to, když to nemůže
Být' naším osudem. Ty, paní má,
Můj osud nejsi. Žena?! Marně zní
V sluch toto slovo. Neboť netečný
Jdu dále. Mlčeť budou však mé rty
A nevysloví ani, jaký sen
Dlí v duši. Vy však, kteří můžete,
Co cítíte, vždy jeviť, velikým
Jen lásky jménem malost zovete
A sladkou mdlobu smyslů zmámených.
Má láska?! Dříve, nežli miluje,
Se musí všeho vzdáť, vše opustiť . . .
Je vznešená tím, čím je raněna,
A žije tím, co v nitru pohřbila,
Neb nejvíc' jenom tehdy miluje,
Když nejhlouběji musí mlčeti . . .
ISABELLA. Znáš noci zoufalství, kdy myslíme
Na toho, který námi pohrdl,
A jehož milujeme přece dál'?!
Jak veslo vodu brázdí, vzdechy jen
Jsem nekonečnost noci měřila — —
Však všechno bylo marné, zoufalost
I slzy hořké — — —
ANGELO. Neporozumíš
Mně nikdy, paní, ani kdyby zrak
Se zaryl nejhlouběji v nitro mé.
Neb ženou jsi a muže ve mně zříš . . .
Jen jedno řeknu tobě: tichá jest

Digitized by Google

Má duše, přes největší bolesti
Jde jemně, jak by netrpěla již.
Neb velmi hrda, velmi hrda jest,
To proto, že je právě taková,
A nechce prosiť, nechce snížiť se,
Jde pevně dále těžkou drahou svou,
Jde neúchylně za svým určením,
Jak žila, tak chce také umírať,
S rty mlčícími přes práh věčnosti
Chce jíti stejně, jako životem . . .
ISABELLA *nenávistně*. Don Cesare je tobě démonem . . .
Od doby, co's jej viděl poprvé,
Tvé čelo nese jeho pečeť jen,
Vše ostatní ti ničím . . .
ANGELO. Cesare
Mně vůlí nezvratného osudu.
Co sláb jsem konať, mocně koná on.
Snad zlem to. Nevím. Jen to jistě vím,
Že velkost v něm, že k slávě zrozen jest.
ISABELLA. Jsem zmatena, když na to pomyslím,
Co vykonať jsem měla odvahu.
Zda chybila jsem? Nevím, Angelo . . .
Však nechci o tom dáľ již přemýšleť.
Jsem zde teď. To je vše. Ať zločin je,
Co vykonala náhle ruka má,
Teď cítím, že to bylo nutností . . .
Již neustoupím. Nechci ohlížeť
Se na svou cestu, zda to jasný svit
Byl hvězdy mé, jenž k tomu nutil mne,

Digitized by Google

Neb pouhé bludičky kmit klamivý . . .
Za scénou slyšeti zvýšený hluk, ozve se volání: „Vítězství! Vítězství!“, a na scéně se objeví Coriglia, všecek rozrušen.
CORIGLIA. Je Sinigaglia právě dobyta.
ISABELLA. Kde Cesare jest?
CORIGLIA *v úžase.* Velmi překvapen
Jsem, markýzo, tvou přítomností zde.
V plen vydal vojsku město vévoda.
Sám s průvodem se vrací právě sem . . .
Z leva se objevují jednotliví vojínové, znavení bojem, klesající. Jiní přebíhají scénou prudce, rozedráni, zarudlých tváří, prachem pokrytí. Shluk vojínů přináší roztrženou borgiovskou korouhev s purpurovým heraldickým býkem a volá: „Ať žije Borgia!“ Scéna se ozáří na okamžik plápolajícími pochodněmi, jež nesou pážata. Zbrojnoši, Cesarova tělesná stráž, běhouni, vše přechází rychle z leva na pravo. Poslední vejde Cesare. Odbočí z průvodu a udílí rozkazy Corigliovi, jenž odchází do tábora, upozorniv dříve Cesara na Isabellu. Cesare se k ní obrací udiven.
ISABELLA. Cesare!
CESARE. Isabello!
ISABELLA. Mrtev jest
Můj manžel . . .
CESARE. Mantua?!
ISABELLA. Mne vyhnala.
Lid vzbouřil se.
CESARE *pátravě.* Jak zemřel manžel tvůj?

Digitized by Google

ISABELLA *hrdě.* Jak hynou ti, kdo z rodu Borgiů choť
Si vyvolili . . . Víno jejich pil.
ANGELO. Teď poznávám tě, přece z Borgiů jsi,
Ač zdálo se, že's nepodobna jim!
ISABELLA *temně.* Pro tebe vraždila jsem, Angelo.
Náhle se vztyčí, zrak vzplane ohněm vášně.
Oh, ničiť, ničiť — nebo zničen býť . . .
Kdo může váhať? Přece zachvěla
Se ruka má, když z prstenu jsem jed
Do číše choti svému vpouštěla.
Ten prsten! Viz jej! Je tak záhadný . . .
Ve zlatě plaje temný ametyst
Jak modrý oheň, fialový žár,
Jak hadí pohled, zrádně úlisný.
Bůh hroznů, Bacchus, s tyrsem ve dlani,
V něm vztyčuje se, nahý, hýřící —
Jak symbol života, však smrti stín
Se pod kamejí skrývá: Borgiů jed . . .
Oh, rozkoš! cizí život v ruce své
Míť neodvratně! Moci ukojiť
Nenávist za zničený život svůj . . .
A viděť, jak tvář zsiná bližního,
Jak tělo klesá, pěst se zatíná . . .
Pak svobodný býť, sám si volnost dáť
A moci na vždy prchnouť z vězení,
Kam smrti stín na žalářníka padť, — —
Já božství cítila té hodiny . . .
A teď ať bez hvězdy jdu životem,
Přec' vím, že není Marnost jméno mé.

Digitized by Google

Angelo hledí na Isabellu s němým úžasem. Oči se vytřeští, ruce třesou.

ANGELO. Já vzkřiknouť chtěl bych — ale škrtí cos'
Mně hrdlo: nemám ani slova již
Pro čin tvůj, markýzo, jejž v šílenství
Jsi pro svou marnou lásku spáchala.
V mém nitru němo — jenom srdce tluk
Se vzpírá bolestí. Hloub' propasti
Se rozšířila mezi námi teď.

ISABELLA. Ne, neodvrátím zrakův od tebe,
Ty musíš stále zříti moji tvář,
Ty musíš viděť chvějící se rty,
Ty musíš ruce zříť, jež vraždily.
Můj smích ti bude kanouť do srdce
Tak hořce, jako slzy krvavé . . .
Já neopustím tebe, s tebou chci
Jíť všude, abys nemoh' nikdy sníť
Snu jiného, než přízrak vraždy mé.

ANGELO. Je marno všechno toto šílenství.
Sen jiný pevně v duši mojí tkví.

ISABELLA *nenávistně.* Na slávu Cesarovu myslíš? Věz!
Jsem silna zničiť také tento sen!
Sen nádherný — ty hru svých přeludů
V něj vtkal jsi, jako v roucho stříbrné
Jsou vsety hebké růže, kterým jen
Dech vůně schází, aby zpíjely.
Však varuj se! Je křehký taký sen.
Jak pavučinu mohu roztrhnouť
Jej prudkou rukou . . . V purpur pomsty své

Digitized by Google

Jej mohu smočiť . . .
ANGELO. Šílíš nadarmo.
Jdu za Cesarem . . .
ISABELLA. Pak se ženy střez,
Jež na tvém vzdoru lásku živila . . .
Já nejsem stínem již, jenž v dáli chvěl
Se dosud neurčitě, mizivě.
Má láska není klam již nicotný,
Jak raní sníh, jenž keřů růžových
Květ zasněží, by hned se rozplynul — — —
Jsem zde teď, volna, milující tě,
Však také na vše krutě žárlivá,
Nač upřeš zraky, a co není mnou.
Jak ostří meče je teď láska má,
S ocelí břitkou, pružnou jako had,
Tak poddajna, však také zhoubna tak.
ANGELO. Na lásku nemyslím. Chci Cesaru
Vším býti na vítězném pochodu,
Jenž vede k slávě, k jeho velkosti . . .
ISABELLA *temně.* Je všechno marno? Láska? Šílenství?
Teď marna tedy nesmí být má msta . . .
Stojí proti sobě, Isabella jako přízrak, opojený vraždou a šílenstvím, Angelo těžce oddychující úzkostí. Isabella náhle se odvrátí a pohlédne na tábor, zaplavený odleskem požáru ze Sinigaglie. V jejích rysech zřídí teď zlý triumf msty. Něco jako by ji neodvratně táhlo v dáli. Učiní několik kroků a náhle odchází, beze slova, rychle, jako štvána temnou představou. Cesare mlčel dosud, odstoupiv do pozadí, se záhadným stínem v tváři.

Digitized by Google

Teď přistoupí k Angelovi.
CESARE. Je z rodu Borgiů — vraždila jak já.
ANGELO. Ty k velkému jdeš cíli, Cesare.
Pro sebe samu ona vraždila,
Pro vlastní sobectví.
CESARE. Můj Angelo,
Cíl velký, praviš. Ale jsi tím jist,
Že k cíli velikému ještě jdu?
ANGELO *s úžasem.* Ty pochybuješ o tom, Cesare?!
CESARE. Teď vlastní hlas mi cizím připadá.
Mé vlastní bytí je mi záhadou.
Mne vliv jal netušený, závratný,
Jenž ničí vše, co chtěl jsem stavěti.
Teď smrti přeji si, jak žití dřív'.
Neb přišla temná chvíle, Angelo,
Kdy řekneš: „Pochybuje Cesare."
Ne — řekni raději, můj nejdražší:
„Již není Cesara."
ANGELO *úzkostně.* Smím věřiti
Teď sluchu vlastnímu, že nešálí?
Což klamem byla vůle tajemná,
Jež způsobila, že sen veliký
Jak orel za svou skálu vyhledal
Tvé smělé čelo?
CESARE. Hochu ubohý,
Ty miluješ mne. Ale stříci má
Se člověk lásky. Vždy jen zrazen jest.
Neb nikdy není ten, kdo milován,
Tak silný jako sen, jejž vzbuzuje.

Digitized by Google

Já lidmi zhrdám. Hynu hnusem z nich.
To kletba má. Tak osamocen jsem,
Že mluvím s tebou, jako se stínem
Svým vlastním. Přišel nyní okamžik,
Jenž lidem vzdálenějším činí mne
A bližším nicotě. Chci tobě teď
Hloub' svého odhaliti osudu . . .
Jak zrakem svým se dívám do sebe,
Tak do mne dívej se, můj Angelo!
ANGELO. Jsi, Cesare, tak nádherný, jak bůh.
Jsi silný, neúprosný, vítězný . . .
CESARE *jej přeruší.* Pln prázdna jsem a plný nicoty
A plný pochyb jen a úzkosti.
V své hrdé vítězství již nevěřím.
Ne že snad mocnější je křesťanství,
Že láme snahu mou a všechen vzlet,
Že příliš černá jest a hluboká
Noc jeho bezhvězdná. Já mohl bych
V ní zapáliti ohně mocný žár,
A dílo, které Temnot Stavitel
Tak pochmurné a žalné postavil,
Bych zvrátiť mohl, s jeho křesťanstvím
Bych odvahu měl dále zápasiť — — —
Však duše má se sama vzpírá teď
A sama chce, by halil zmaru stín
Vše, nač zří zrak můj v světě veškerém . . .
ANGELO. Tak nesmíš pochybovať, Cesare . . .
Snu svého nesmíš zradiť. Pomohou
Ti hvězdy, osud, démon, sama noc

Digitized by Google

Ti pomůže . . .
CESARE. To říkal jsem si dřív',
Než přišlo zhnusení. Teď zrazuji
Své dílo, neboť řekni, pro koho
Já zápasím, chci říši budovať?
Já poznal jsem, jak všichni nízcí jsou
A bídní, myšlenky mé nehodni.
Tvor směšný, sobecký je člověk jen,
Neb s osudem se smlouvá, smiřuje
Se s bědou svou, když chvilku šťasten je,
Pozemsky šťasten, v prachu, plouživě . . .
Já nepřítele nemám, abych s ním
Se mohl utkať! Abych radost měl
Z odvahy jeho, z jeho přesily!
Je sketa každý, bídný zbabělec!
Nic! Sám býť! Řekni, k čemu všechno to?
Býť jako Nero, malým k postrachu,
Býť nenáviděn lidmi všedními,
Ať v přítomnu, ať v příštích stoletích,
Je bez ceny tak, jako milován
Býť jimi. Chtěl bych nenáviděn býť
A milován od duší velikých —
To obé štěstím je. Však pohrdám
Vším, co zvou žitím lidé. Vítězství
V něm snadné jest, jak prohra. Sjednotiť
Jsem toužil Italii. Teď však vím,
Že místo mnoha malých, Jedinou
Bych Malost mohl pouze zbudovať.
ANGELO. V těch pochybnostech nesmíš utonouť,

Digitized by Google

Můj Cesare . . .
CESARE. Je konec, Angelo.
Žár, jejž jsem vznítil, sám zas' uhasím.
Neb nemohl-li nikdo přemoci
Mé síly, jeden jest, jenž dovede
Ji zhasiť: já sám. Dosti osud svůj
Jsem pěstí zkrušil, bych moh' říci teď
Své dráze: Skončena jsi na věky!
A hvězdě své: Teď na vždy uhasni!
Neb marno vše, co duše vymýšlí,
By vítězila nad svou nicotou.
Vše, co chce trvati, jest klamivé,
Jen to, co hynouť chce, jde ke slávě.
Však tobě nyní řeknu, Angelo,
Nad snem, jenž míjí, lidmi nespatřen,
Jenž přece byl, — říš', již jsem budoval,
Se nad mrtvými věcmi vztyčila,
Mé Imperium přece ožilo,
Šel jeho rythmus přece duší mou,
V mé čelo jeho sláva svítila . . .
A vzdor, jejž duch můj vmetl k nebesům,
Zlo, kterým zemi hrdě bičoval,
To všechno sláva byla, velikost,
Již brániť nemoh' osud ani bůh.
ANGELO. I tím jsi k velkosti spěl, Cesare!
CESARE. Já hrdě hleděl bohu do očí,
Jež zkamenělé, přísné upírá
Do věčna, v kterém vztyčil chimaeru,
Své asketické, chmurné křesťanství.

Digitized by Google

Já vzkřikl v hloubi tisíciletí,
Kam věčnost pohanství sen pohřbila,
A hrob mi odpověděl. Vzbudil jsem
Zas' bohy staré, třeba na chvíli,
Já vztyčil bílé chrámy z mramoru
A sochy ze sloni a ze zlata
A háje svaté, v stínu modravém
Zas' fontánami navoněných vod
V tajemném hovoru jsem oživil.
Ty's přišel, Apollone! Palatin
Se slávou tvojí zase naplnil.
Zas' s Hyacinthem hrál jsi, s milcem svým,
Zas' metali jste diskem. Rozkošné
Tvé tělo, jako váza, pobledlé
Tvé čelo, spánky barvy ambrové,
A prsa vztyčená a zklenutá,
Jak panovačnou silou kypící,
Tvé zřítelnice, zářné démanty,
Úst zrůžovělý, vonný polostín,
Vše ožilo zas', jako před věky.
Mars na svém poli ke hrám válečným
Zas' hochy vodil, zraků zářivých
Jak smaragdové hvězdy. Jeho rty
Se chvěly jako kalich nachový.
A Merkur vztyčil zlaté žezlo své,
Jež Apollo kdys' dal mu, aby ved'
Dál stíny v podsvětí. A břečtanem
Zas' věnčen, Bacchus, škádlil satyry . . .
A nymfy bledé, nohou stříbrných

Digitized by Google

A oči jako temné tyrkysy
A jako zlaté včely, rozkošnost
Svou zjevovaly v závist bohyním . . .
Zas' krásní hoši, v bílých tunikách,
Šli k mysteriím. Slavné hetery
Zas' oblečeny v šaty průhledné,
Jak zahaleny v oblak růžový,
Hleděly na svou krásu v zrcadlech,
Do ovrub z drahokamů vsazených.
ANGELO. V snu žil jsi, Cesare, co slávou jest.
CESARE. Má duše, mladá, zpurná, pohanská,
Ty rozsvítila sobě paprsky,
Tu pýchu, třpyt, šla v dávné paláce,
Šla v hodovny a cirky, ztopené
V krev s vínem, v dvojí purpur života.
To vše jsem žil . . .
ANGELO. Proč dále nemůžeš
Snu svému věřiť?
CESARE. V tento okamžik
Jsem procitl a vidím skutečnost . . .
Svět přemoci a svítiť na cestu
Si blesky, hvězdy strhnouť, zasáhnouť
Sám osud — vše to duši vábilo . . .
Však k velikosti jíti malostí,
Bíť místo lvů jen bídné šakaly,
Hromaditť místo děsu neřest jen
A prostřednosti říši budovať,
To drtí . . . Rozepnouti peruti
A, orel, nésti v posměch střízlíka,

Digitized by Google

Jenž na nich sedí, to jen hnusem jest.
Já před věčnost se toužil postaviť,
Chtěl boha vyzvať jsem a osud svůj — —
Teď však jsem zdrcen, že vše bídné jest . . .
Míť sílu, bych jí sám se porážel,
Sám sebou padnouť, hořeť ohněm svým,
Svým jedem hynouť, v poušti sníť svůj sen,
To výsměch, ponížení nejkrutší . . .
To láme pýchu. Nezabíjí nic,
Jak pomyšlení: Komu dílo své
Chci konať? Malým? Aby byli dáľ
Tak nízcí, ubozí? Tím hynu, věř,
Tou velkou samotou, již v sobě sám
Nésť musím. Ale jak je truchlivé
Býť pouze vyschlým toho řečištěm,
Co mělo plným proudem řítiť se . . .
Můj Helie, ty nikdy nebudeš
Už svítiť v pýchu mou. Den ztracen je.
Jen černé noci ještě svěřuji
Svou úzkost z toho, jak vše bídné jest.
Já ke dnu nevrátím se nikdy již,
Neb co teď žiji, tmou jest jako noc . . .
Venku zazní náhle hluk. Je slyšeti neurčité výkřiky. Pak čím dále, tím je hlasitější pokřik. Na scénu vyběhne Coriglia, rozčilen, hledaje Cesara.
CORIGLIA. Vévodo! Rychle! Rychle! Vzbouření
Je v táboře. Což hluku neslyšíš?
CESARE *znaveně.* Co stalo se? Co křik ten znamená?
CORIGLIA. Z vězení prchli condottieři.

Digitized by Google

CESARE. Já nechápu . . .
CORIGLIA. Mně též vše záhadou.
Jen tolik vím, že přišla ke stráži
Markýza Isabella s rozkazem, —
V tvém jménu, řekla, že to děje se, —
By ihned byli condottieři
Z vězení propuštěni v tábor zas'.
Však sotva na svobodě ocitli
Se tvoji nepřátelé, vévodo,
Hned vojsko pobouřili, slíbivše
Mu velký žold a kořist veškerou . . .
ANGELO. A vojsko Cesarovo?
CORIGLIA. Odpadlo!
Nás za peníze všichni zradili.
ANGELO *zoufale.* To pomsta, kterou Isabella sen
Můj zničit' slíbila . . .
CESARE *náhle vytržen ze zamyšlenosti.* Teď jednejme!
Já vojsko znova zkusím získati.
CORIGLIA. Již, pane, vnikají sem vzbouřenci . . .
Na scénu přicházejí vojínové. Vzezření jich je výhrůžné. Zbraně vytaseny, hlučí. Cesare jim pokročí rázně vstříc. Všechen hluk okamžitě se zaráží. Nastává ticho.
CESARE. Co chcete, vojínové? Proč ten hluk?
Z davu vystoupí condottierové.
OLIVEROTTO. Msta za tvé zlo se blíží, Cesare!
PAGOLO. Nám neunikneš!
VITELLOZZO. Marně jsi nás jal!
PAGOLO. Nás neošáliš nyní po druhé!
Za condottiery se vztyčí Isabella jako přízrak. Hledí

Digitized by Google

zničujícím pohledem na Cesara a Angela. Vztáhne hrozebně ruku.
CESARE. Ty Isabello? Mne jsi zradila?
ISABELLA *nenávistně.* Mlč, Cesare! Ty marně zavraždil
Jsi mého otce. Ženou padnouti
Ti v hvězdách osud psal. Ty smál jsi se —
Však teď se věštba plní. *K Angelovi.* Angelo,
Tvůj přítel zemře . . .
Oliverotto s vytaseným mečem se vrhne na Cesara. Angelo zachytí ránu na svých prsou a klesne bez výkřiku mrtev.
ISABELLA. Novou ránu dej,
Když první selhala!
Pagolo zatím bodne Cesara ze zadu. Tento padne na mrtvolu Angelovu, a jejich krev se mísí. Coriglia klesne zdrcen nad umírajícím vévodou.
CESARE. Jak bídný jest
Můj konec! . . . Výsměch! . . . Ženo, směji se,
Ne tobě, ale svému osudu.
Chtěl budovat' jsem říši, převrátit'
Svět celý, oceán jsem spoutati
Jak Xerxes doufal, nad Caesara jsem
Chtěl býti větší, Apostatův sen
Jsem uskutečnit' toužil, křesťanství
Pohanstvím zdeptat' — — žena stačila
A dýky rána, na níž osud můj
Byl připiat, a teď klesám v nicotu . . . *Zemře.*
ISABELLA *stane nad mrtvolou Cesarovou a Angelovou, ztrnule se na ně zahledí.*

Digitized by Google

Teď mlčí oba . . . Všichni pojďte sem!
Blíž'! Ještě blíže! Nechci sama být'
U těchto dvou. A hlučte! Křičte! Víc'!
Zem' celá musí křičet', aby mně
V sluch mlčení jich obou neznělo.
Oceán musí bouřit', nebe hřmít',
Já neunesu toho břemene,
Jež na mne klesá z mrtvol mlčících.
Dvě rány krvácejí, výhně dvě,
Jež duši žehnou ohněm prokletí . . .
Já nechci zříť jich! Ruce třesou se.
Jsem žena! Lásku chtěla jsem, ne smrt!
Já život chtěla — — Běda! Neslyším,
Než pohrdavé ticho mrtvých rtů . . .

OPONA

Digitized by Google

Spisy Jiřího Karáska ze Lvovic

Sv. 1. **Renaissanční touhy v umění.** Kritické studie. Cena 2 K (H. Kosterka, Král. Vinohrady, Vávrova ul. 17)
Sv. 2. **Impressionisté a ironikové.** Kritické studie. Cena 2 K (Kosterka)
Sv. 3. **Hovory se smrtí.** Básně. Cena 1 K 40 h (Hejda a Tuček, Praha-II, Karlovo náměstí 26)
Sv. 4. **Lásky absurdné.** Vánoce v Grecciu. Háj Mylittin. Legenda o melancholickém princi. Prósy. Cena 2 K (Hejda a Tuček)
Sv. 5. **Sodoma.** Básně. Cena 1 K 60 h (Hejda a Tuček)
Sv. 6. **Apollonius z Tyany.** Drama. Cena 1 K (Hejda a Tuček)
Sv. 7. **Gotická duše.** Román. Cena 2 K (Kamilla Neumannová, Praha-Olšany, villa č. 45)
Sv. 8. **Chimaerické výpravy.** Kritické studie. Cena 3 K (Kosterka)
Sv. 9. **Umění jako kritika života.** Kritické studie. Cena 3 K (Kosterka)
Sv. 10. **Sen o říši krásy.** Čínská dramatická pohádka. Cena 1 K 50 h (Neumannová)
Sv. 11. **Román Manfreda Macmillena.** Román. Cena 3 K (Neumannová)
Sv. 12. **Cesare Borgia.** Dramatická báseň. Cena 2 K. (Neumannová)

OPRAVA: Na str. 13., ř. 2. škrtni slovo „*ba*".

Digitized by Google

*PB-05964 SB
5-35
CC

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Stanford University Libraries
3 6105 124 442 190

PG
5038
K37C4

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.

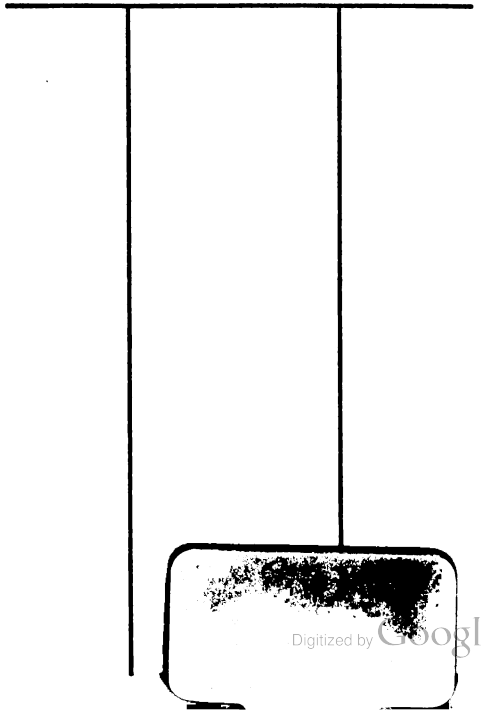

Digitized by Google

Digitized by Google